

West-Vlaanderen Werkt

De polsslag van de
West-Vlaamse economie

#1 2025

Brugge, Provincie West-Vlaanderen - 01.2025 Halfjaarlijks - Jaargang 67 - Afgiftekantoor Brugge Maaspost - Mail P209117 - Retouradres: Koning Leopold III-laan 31, 8200 Brugge

west-vlaanderen
de gedreven provincie

Festivals als economische motor

Dienstenchequesector
onder de loep

Warmtenetten voor
CO₂-neutrale toekomst

West-Vlaanderen Werkt

#1 2025 - jaargang 67

- Dossier: Dienstenchequesector**
- 04 **Ondernemers-DNA** Nico Daenens, CEO Group Daenens
 - 08 **Sectorfocus** Ruim 150.000 gebruikers van dienstencheques, maar plafond lijkt bereikt
 - 13 **Sectorfocus** Top 25 dienstenchequebedrijven in West-Vlaanderen
 - 16 Experten vragen meer steun voor dienstenchequesector in West-Vlaanderen
 - 18 **Vandaag Uitgedaagd** Warmtenetten als sleutel tot een CO₂-neutrale toekomst

- Dossier: Muziekfestivals**
- 24 Waarom steeds meer festivals de pauzeknop indrukken
 - 28 **Vandaag Uitgedaagd** Afvalbeleid West-Vlaamse festivalorganisatoren
 - 34 Hoe West-Vlaamse bedrijven meebouwen aan zomers feestgedruis
 - 39 Festivals versterken lokale economie en vice versa
 - 44 **Ondernemers-DNA** Erik van Winkel en Arne Depuydt, ZYGO

Beste lezer

De zomer staat voor de deur, en dat voel je in deze editie van West-Vlaanderen Werkt. We zoomen namelijk in op de economische waarde van de muziekfestivalsector in de provincie. Van Dranouter tot Hype'O Dream, van het Cactusfestival tot WECANDANCE: ze zijn niet alleen een feest voor het oor, maar ook voor de lokale economie. Logistieke spelers, cateraars en technici uit onze regio zorgen achter de schermen voor een vlot verloop van deze zomerevenementen. Toch wordt festivals organiseren almaar uitdagender: hogere kosten, strengere regels en logistieke puzzels vormen dagelijkse realiteit.

Maar eerst werpen we een blik op de dienstenchequesector. Die telt vandaag 25.000 werknemers in de provincie West-Vlaanderen en vormt zo een van de grootste werkgevers, zo blijkt uit onze uitgebreide sectoranalyse. Maar achter die cijfers schuilt een sector die piept en kraakt, want de financiële marges zijn flinterdun.

Toch blijven bedrijven zoals Comforte of Group Daenens zoeken naar manieren om hun medewerkers waardering, opleiding en toekomstkansen te bieden, vertellen ze in enkele interviews.

Verder staan we in deze West-Vlaanderen Werkt ook stil bij het gebruik warmtenetten in West-Vlaanderen, een cruciale schakel in de energietransitie, die steeds vaker lokaal vorm krijgt. En we luisteren naar het ondernemersverhaal van Erik Van Winkel en Arne Depuydt, die via hun start-up ZYGO met robotica een verschil willen maken in de samenleving.

Een fijne zomer gewenst en veel leesplezier!

Arno De Wispelaere
Hoofredacteur

Nico Daenens, CEO Group Daenens

“Als ondernemer kan je echt iets betekenen voor de maatschappij”

Christina Van Geel, Stem & Pen

Nico Daenens is CEO van het dienstenchequebedrijf Daenens. Hij is gebeten door sociaal ondernemerschap en het creëren van kansen voor iedereen. Met een sterke focus op maatschappelijke verantwoordelijkheid en duurzame werkgelegenheid, heeft hij zijn bedrijf laten uitgroeien tot een succesvolle speler in de sector van de dienstencheques. Group Daenens investeert naar eigen zeggen in klanten, medewerkers én een warmere en inclusieve samenleving. De waarden van het bedrijf zijn ook de waarden van CEO Nico Daenens. Je voelt zijn DNA in elke vezel van het bedrijf.

Nico Daenens: Als kind wilde ik priester worden. Dat klinkt niet hip in deze tijd (lacht). Maar die wens was toch heel even concreet. Ik ben katholiek opgevoed, ik was misdienaar en rond de periode van mijn plechtige communie ging ik bijna elke dag naar de mis. Mijn ouders waren ook heel sociaal geëngageerd. Op zondag haalden ze bijvoorbeeld met hun wagen oudere mensen thuis op om hen naar hun kinderen te brengen. Zo brachten ze mensen letterlijk dicht bij elkaar. Waarden als zorgzaamheid, respect en solidariteit heb ik met de paplepel meegekregen. Het weinige dat je hebt, kan je nog altijd delen met elkaar: dat was de leuze van mijn moeder. Dat was bij ons thuis soms ook de realiteit. We hadden het niet altijd even gemakkelijk.

De levenslessen die ik van thuis heb meegekregen, beïnvloeden de manier waarop ik onderneem. Zoals ik in het leven sta, zo onderneem ik. Ondernemen is voor mij eerder een houding dan een bezigheid, eerder een hoe dan een wat. Ik vind het ook een prachtig woord: onder-nemen. Het betekent letterlijk: iets vastpakken, omarmen, van onderuit, ondersteunend. Er spreekt engagement uit, en zorgzaamheid.

Ik ben op iets latere leeftijd opnieuw gaan studeren. Facilitymanagement was toen een nieuwe richting in Vlaanderen. Letterlijk betekent dat ondersteunende diensten uitvoeren en organiseren. De facilitymanager is dus als het ware degene die het huishouden van een bedrijf of organisatie regelt. Hands-on, ondernemend en zorgzaam tegelijk. Dat beviel me wel.

“Ondernemen is voor mij eerder een houding dan een bezigheid.”

Toen ik in mijn derde jaar een stageplek moest kiezen, wilde ik graag iets rond sociaal toerisme doen. Zoals jeugdkampen voor mensen die vanuit hun opleiding minder met andere culturen in contact komen. Er is de traditionele Rome-reis voor studenten Latijn-Grieks, maar wat met de bakkers en de beenhouwers in spe? Studenten in een technischere richting hebben óók het recht om Europa te leren kennen. Ik droomde van een Europees netwerk van technische scholen voor uitwisseling, vanuit het idee dat iedereen moet kunnen meedoen. Helaas vond

de school dat de toeristische sector niet onder facilitymanagement viel.

Anders omgaan met schoonmaakpersoneel

Ik heb uiteindelijk mijn stage bij een groot schoonmaakbedrijf gedaan. Ik wilde alle facetten van het bedrijf leren kennen, van zelf schoonmaken tot aanschuiven aan de directietafel. Daar heb ik ontzettend veel gezien en geleerd. Ik heb ook aan den lijve gevoeld wat het is om niet gewaardeerd te worden. Ook al waren de bedoelingen nog zo goed, op de vloer werden schoonmakers vaak onrespectvol behandeld. Ik heb toen ook geleerd dat schoonmaken een vak is, een kunde. Alleen ziet de maatschappij dat meestal niet zo. Een trekker en dweil vastpakken kan iedereen, toch? Ik voelde een schril contrast met de waardering die ik bijvoorbeeld wel kreeg als jobstudent in de horeca. Kelners of keukenhulpen krijgen een glimlach en attentie, schoonmakers niet. Het zijn allebei vormen van dienstverlening, maar er wordt op een heel andere manier naar gekeken.

“Het moet doodnormaal zijn dat je mensen waardeert en respecteert voor het werk dat ze leveren, of ze nu schoonmaker of professor zijn.”

Ik begreep dat we in die sector echt nog een verschil konden maken op het gebied van samenwerking, talentcoaching en empowerment. Hoe kunnen we anders omgaan met personeel in de schoonmaaksector? Het is mijn eindwerk geworden en de vraag heeft me sindsdien niet meer losgelaten.

In 2004 heb ik Dienstenaanhuis opgericht. Elke dag zetten we ons in voor betere werkomstandigheden en respect voor alle huishoudhulpen. Twintig jaar later is die onderneming uitgegroeid tot een groep bedrijven met meer dan 16.500 medewerkers. Maar het oorspronkelijke engagement is niet veranderd.

Dat gaat in de eerste plaats over luisteren, zoeken naar het verhaal achter het verhaal. En daarna je beleid afstemmen op de echte noden van de medewerkers. Onze deur staat altijd open. Wij geloven dat nieuwe ideeën en inzichten van iedereen komen, ongeacht de functietitel. We geven onze mensen veel vrijheid om hun job vorm te geven en initiatief te nemen. Onze huishoudhulpen en consultants voelen zich gesterkt door het team dat achter hen staat. Dat geeft vertrouwen en maakt hen zelfstandiger. Finaal gaat alles over jezelf kunnen ontplooien.

Veilige en geborgen ‘werk-thuis’

Onlangs kreeg ik een berichtje van een ex-medewerker. Ze geeft nu les aan de universiteit van Warschau en wilde ons bedanken voor de kansen die ze bij ons had gekregen. Onze waardering voor haar werk als poetshulp was het duwtje dat ze nodig had om zich verder te ontplooien.

Ik vind het altijd een beetje vreemd wanneer scholen of bedrijven me uitnodigen om te komen spreken. Blijkbaar is het nog altijd uitzonderlijk wat we doen en vooral hoe we het doen. Terwijl het doodnormaal zou moeten zijn dat je mensen waardeert en respecteert voor het werk dat ze doen,

of ze nu professor of schoonmaker zijn. Het is mijn verantwoordelijkheid als werkgever om voor een veilige en geborgen ‘werk-thuis’ te zorgen. Ik geloof dat je je maar kan ontplooien en open communiceren, als je vertrouwen voelt. Je mag nog de beste coaches aantrekken: als er geen context van veiligheid en geborgenheid is, dan werkt het niet. Daar wil ik mee voor zorgen: dat onze medewerkers op het werk tot hun beste zelf kunnen komen.

Zachte waarden, harde impact

Waarden als verbinding, solidariteit en inclusie staan onder druk in de wereld. Terwijl wij elke dag de positieve impact ervan zien op onze medewerkers en onze klanten. Gelukkige medewerkers naar wie geluisterd wordt en die de kans krijgen om hun talenten te ontplooien, doen hun werk liever en beter. Gelukkige medewerkers zorgen op hun beurt voor tevreden klanten. Zogenaamd zachte waarden als verbinding hebben wel degelijk een concrete, positieve economische impact.

Die waardering uiten gaat over kleine maar o zo belangrijke dingen. Op de dag van de schoonmaak in juni organiseren we een eigen complimentendag. We roepen onze klanten op om die dag de huishoudhulp expliciet te bedanken. Vorig jaar hebben we 14.000 berichten ontvangen. Je kan je niet voorstellen hoeveel deugd zo’n persoonlijk bedankje doet. En het kost nauwelijks moeite.

Ik herinner me dat ik als kind mee mocht naar het sinterklaasfeest op het werk van mijn mama. Ik vond het heel bijzonder om haar onder collega’s bezig te zien. De bewondering die ik toen voor haar voelde! Zo’n cadeau wilde ik onze medewerkers ook geven. Vorig jaar organiseerden we daarom Happyland, een festival voor onze medewerkers en hun gezin. Dat festival draaide volledig rond samenkomen, genieten en het versterken van de band tussen collega’s. Tegelijk wilden we aan de gezinsleden

van onze medewerkers tonen hoe sterk we hun ouder, partner of kind waarderen.

Als ik op scholen ga spreken en ik vraag of er ouders als huishoudhulp werken, dan merk ik dat niet iedereen zijn hand durft op te steken. Er is nog vaak een gevoel van schaamte, alsof het over minderwaardig werk gaat.

“De impact van een huishoudhulp op het dagelijkse leven van hun klanten wordt vaak onderschat.”

Niets is minder waar. Het is ontzettend waardevol werk, waar je heel wat verschillende talenten voor nodig hebt. Iets om fier op te zijn. Een initiatief als Happyland versterkt dat gevoel van trots en respect.

Rimpeleffect op de samenleving

De impact van een huishoudhulp op het dagelijkse leven van hun klanten wordt vaak onderschat. Mensen houden meer tijd over voor het gezin of om zelf uit werken te gaan. Dat laatste heeft dan weer een positieve impact op de economie en de koopkracht. Ouderen kunnen langer thuis blijven wonen. En de huishoudhulp is een warm menselijk contact, soms zelfs het enige luisterende oor voor mensen in eenzaamheid.

Onze mensen werken vaak ook bij zes of zeven gezinnen, allemaal met hun eigen wensen en ideeën over poetsen. Dat vraagt veel flexibiliteit. Kortom, je moet van vele markten thuis zijn: je moet niet enkel efficiënt en nauwgezet werken, je moet over de juiste sociale en vaak ook psychologische vaardigheden beschikken. Het is een waardevolle en

zeer veeleisende job. Hoe je met je medewerkers omgaat, heeft een effect op de hele samenleving. Denk aan de rimpelingen in het water als je er een steen in gooit. Kleine kiezelstenen als respect en zorgzaamheid hebben grote gevolgen. Het gebrek eraan ook. We moeten ons meer in de plaats van de ander stellen en beseffen dat we in de kern niet zo erg verschillen. We willen allemaal het gevoel krijgen dat we er mogen zijn. Waarom zou een ander dat minder verdienen dan jij? Of je nu een bedrijf leidt, voor de klas staat, of als huishoudhulp werkt: mensen verdienen respect voor het werk dat ze doen, zonder uitzondering. Als ondernemers kunnen we daar absoluut het goede voorbeeld geven door alvast onze eigen medewerkers te waarderen.

De sociale impact van de ondernemer

Ik wil ook solidair zijn buiten mijn eigen organisatie. Tien procent van mijn tijd besteed ik aan sociale initiatieven die me na aan het hart liggen en die versterkend werken. Gusto Starterslabo is een coöperatieve waarin werkzoekenden hun ondernemersdroom kunnen realiseren. Gedurende anderhalf jaar worden ze individueel en collectief gecoacht richting ondernemerschap, en mogen ze ondernemen op het btw-nummer van de coöperatieve. Daarna stromen ze uit met het geld dat ze verdiend hebben.

Bij YouthStart coachen we jongeren zonder diploma. We maken hen ondernemer van hun eigen leven in acht lessen rond ondernemersvaardigheden. We starten vanuit de ondernemersdroom die ze koesteren en onderzoeken hun talenten en vaardigheden om tot een concreet plan te komen. Als ik ze bij de laatste sessie hoor spreken, vol zelfvertrouwen en boordevol goesting en passie: dat geeft mij echt kippenvel.

In het kader van De Warmste Week lanceerden we vorig jaar onze eigen actie, De Warmste Babbel. Een simpel maar krachtig concept: neem een moment de tijd voor een écht gesprek met iemand in je omgeving. Of het nu een collega, klant, buur of familielid is, een warme babbel maakt een wereld van verschil. Nico, een van onze collega’s, vertelde dat een oudere man elke dag opnieuw naar buiten kwam om het uur te vragen. Terwijl hij gewoon een klok in huis heeft ... Een babbeltje doen is zo belangrijk. Onze huishoudhulpen en consultants ondervinden elke dag hoe

waardevol echt contact is. Dat willen we graag doorzetten in de ruimere samenleving.

Als ondernemer kan je echt iets betekenen voor de maatschappij. Wat heeft onze wereld nodig? Die vraag moet je je stellen. En vanuit die noden – meer verbinding, empowerment, respect – kan je je eigen steentje bijdragen. Je zal versteld staan van de impact op de wereld rondom je.

“Tien procent van mijn tijd besteed ik aan sociale initiatieven die me na aan het hart liggen en die versterkend werken.”

Ruim 150.000 gebruikers van dienstencheques, maar plafond lijkt bereikt

Tanja Termote, beleidsmedewerker Data & Analyse, Provincie West-Vlaanderen

De dienstenchequesector in West-Vlaanderen is goed voor 152.000 gebruikers, 25.000 werknemers en 125 erkende bedrijven. Dat zijn spectaculaire cijfers voor een sector die amper 21 lentes telt. Toch zijn ook de eerste tekenen van groeivertraging zichtbaar. De prijs per cheque steeg op 1 januari 2025 naar 10 euro en de fiscale aftrek werd afgeschaft. Tegelijk neemt het aantal erkende bedrijven af, vooral door schaalvergroting en faillissementen. Maar de werkgelegenheid blijft stabiel en dienstencheques blijken essentieel voor een betere work-lifebalance. Mede dankzij dienstencheques kunnen veel ouderen ook langer thuis blijven wonen.

Dienstencheques maken het sinds 2004 voor particuliere personen mogelijk om een erkende onderneming te betalen voor hulp van huishoudelijke aard. Het systeem werd opgezet met verschillende doelstellingen:

- nieuwe werkgelegenheid creëren, voornamelijk voor laaggeschoolde werknemers;
- zwartwerk bestrijden in de sector van de poetshulp;
- de combinatie werk en gezin voor de gebruiker vergemakkelijken.

Met dienstencheques kan je verschillende huishoudelijke taken laten uitvoeren. Dat kunnen activiteiten zijn die bij de gebruiker thuis plaatsvinden, zoals de woning schoonmaken met inbegrip van de ramen, wassen en strijken, kleine occasionele naaiwerken en maaltijden

bereiden. Maar het kan ook gaan om activiteiten buitenshuis: boodschappen doen, strijken met inbegrip van kleine occasionele verstelwerken en begeleid vervoer van personen met beperkte mobiliteit.

Het systeem was van bij de start zeer populair. Dat kwam voornamelijk door het eenvoudige gebruik en het fiscale voordeel dat de overheid aanbood, waardoor huishoudelijke hulp betaalbaar en toegankelijk werd. Bij de opstart in 2004 waren de dienstencheques een federale materie en kostte een dienstencheque de gebruiker 6,2 euro. Daarop was een forfaitaire belastingvermindering van 30% van toepassing, wat de werkelijke kost van een dienstencheque terugbracht tot 4,34 euro. Tussen 2004 en 2014 werd

de kostprijs van een dienstencheque verschillende keren opgetrokken. Vanaf 2014 werden dienstencheques regionale materie en ontstonden er verschillen tussen de regio's. Tussen 2014 en 2024 bleef de kostprijs van een dienstencheque in Vlaanderen constant op 9 euro. In 2020 daalde de fiscale aftrek wel van 30% naar 20%, waardoor de werkelijke kostprijs voor de gebruiker steeg tot 7,2 euro per cheque. Op 1 januari 2025 werd de kostprijs van één dienstencheque verhoogd tot 10 euro en ging de fiscale aftrekbaarheid op de schop. Dat betekende een prijstoenname voor de gebruiker van 2,8 euro per cheque (zie figuur 1). De prijs die de gebruiker betaalt, dekt natuurlijk de totale kosten van het systeem niet. Er is ook nog de steun van de overheid, die 19,07 euro per cheque bijdraagt.

Hoewel dienstencheques niet meer weg te denken zijn uit onze maatschappij, staat de financiële leefbaarheid van dienstenchequebedrijven zwaar onder druk. Om rendabel te blijven, rekenen steeds meer ondernemingen uit de sector bijkomende kosten aan. Dat kan bijvoorbeeld gaan om administratie- of om verplaatsingskosten. Die kunnen gevraagd worden per gepresteerd uur of op jaarbasis. De bijkomende kosten variëren sterk per dienstenchequebedrijf. Zo betaal je bij Daenens 1,9 euro administratiekosten

per gepresteerd uur. Bij i-mens betaal je een klantenbijdrage van 4 euro per uur, of 1,5 euro als je geniet van een verhoogde tegemoetkoming in de ziekteverzekering. Hulp in Huis en H.Hart Services rekenen allebei een 'welzijnsbijdrage' van 1,5 euro per gepresteerd uur aan.

Aantal erkende bedrijven gedaald

Voordat een onderneming huishoudelijke diensten mag aanbieden via het systeem van dienstencheques, moet ze erkend worden door de overheid. De voorbije jaren is het aantal erkende ondernemingen sterk gedaald. In 2016 waren er 204 erkende dienstenchequebedrijven met maatschappelijke zetel in West-Vlaanderen. Dat aantal is gezakt naar 125 in 2024, een daling van 38,7%. Ook in de andere Vlaamse provincies zien we een aanzienlijke daling van het aantal erkende bedrijven (zie tabel 1 en figuur 2), maar de daling in West-Vlaanderen

is het grootst. De afgelopen jaren was schaalvergroting door overnames en fusies kenmerkend voor de sector. Daarnaast verdwenen heel wat bedrijven door faillissementen. Van de 658 erkende dienstenchequebedrijven met maatschappelijke zetel in het Vlaams Gewest heeft momenteel 19% zijn maatschappelijke zetel in West-Vlaanderen. In 2016 lag dat aandeel nog op 21,2%.

Bedrijven die zich kunnen aansluiten bij het dienstenchequesysteem zijn onder andere schoonmaakbedrijven, vzw's, OCMW's, PWA's (Plaatselijke Werkgelegenheidsagentschappen), natuurlijke personen, uitzendbedrijven en ondernemingen met een sociaal doel. 42,4% van de erkende dienstenchequebedrijven in West-Vlaanderen zijn momenteel handelsvennootschappen, 21,6% zijn OCMW's en 17,6% zijn

vzw's. Tussen 2016 en 2024 is het aandeel handelsvennootschappen en OCMW's in het totale aantal dienstenchequebedrijven in West-Vlaanderen gestegen, ten nadele van het aandeel natuurlijke personen en PWA's (zie figuur 3). In absolute aantallen zien we echter ook bij de handelsvennootschappen en OCMW's een fikse daling van het aantal aanbieders. Het aantal erkende handelsvennootschappen daalt van 82 in 2016 naar 53 in 2024.

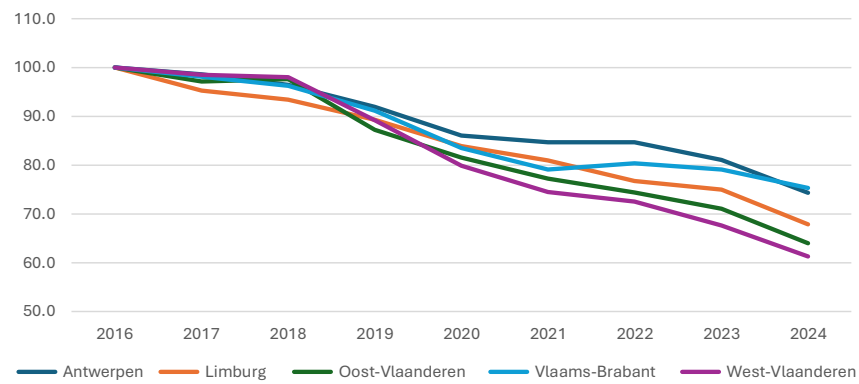
“De afgelopen jaren was schaalvergroting door overnames en fusies kenmerkend voor de sector.”

Tabel 1: Evolutie van het aantal erkende dienstenchequebedrijven in het Vlaams Gewest, naar provincie van vestiging van de maatschappelijke zetel

Provincie	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	Evolutie 2016-2024 (in %)
Antwerpen	222	219	214	204	191	188	188	180	165	-25,7
Limburg	168	160	157	150	141	136	129	126	114	-32,1
Oost-Vlaanderen	211	205	206	184	172	163	157	150	135	-36,0
Vlaams-Brabant	158	155	152	144	132	125	127	125	119	-24,7
West-Vlaanderen	204	201	200	182	163	152	148	138	125	-38,7
Vlaams Gewest	963	940	929	864	799	764	749	719	658	-31,7

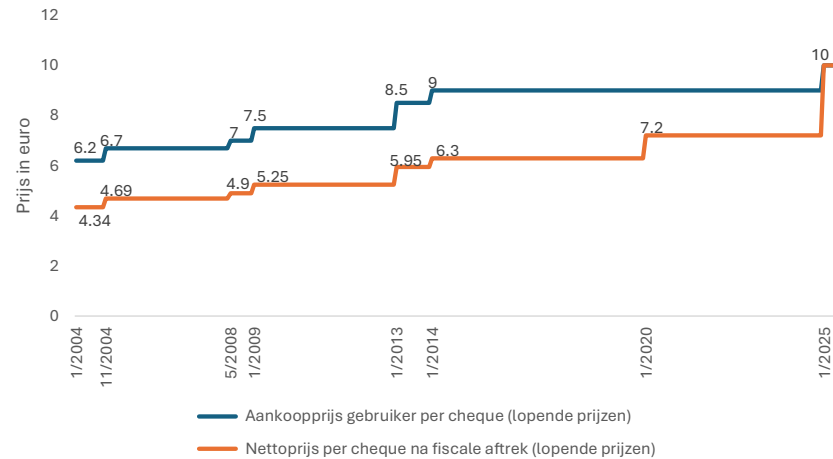
Bron: Departement WEWIS, verwerking: Data & Analyse, Provincie West-Vlaanderen.

Figuur 2: Evolutie van het aantal erkende dienstenchequebedrijven in de Vlaamse provincies, index (2016 = 100)

Bron: Departement WEWIS, verwerking: Data & Analyse, Provincie West-Vlaanderen.

Figuur 1: Evolutie van de prijs van een dienstencheque voor de gebruiker in het Vlaams Gewest

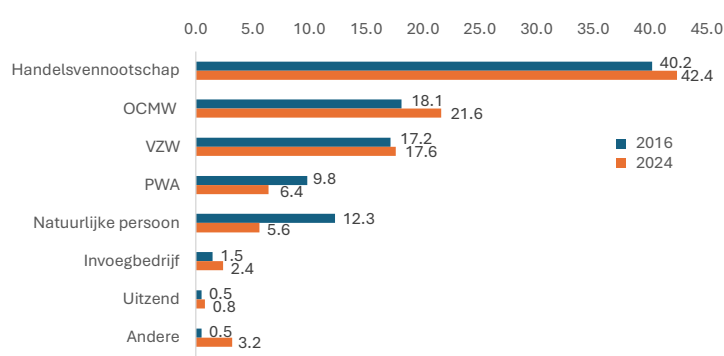

Het aantal West-Vlaamse OCMW's dat dienstenchequeactiviteiten aanbiedt, daalde van 37 in 2016 naar 27 in 2024.

Tewerkstelling blijft stabiel

Een sterke daling van het aantal erkende dienstenchequebedrijven betekent niet dat de tewerkstelling ook mee daalt. Momenteel werken er in West-Vlaanderen 25.096 werknemers in het stelsel van de dienstencheques. In het Vlaams Gewest tellen we 145.717 dienstenchequewerknemers. Tussen 2016 en 2019 was er nog een continue groei in alle Vlaamse provincies, met in 2019 maar liefst 27.021 werknemers in West-Vlaanderen en 153.393 in Vlaanderen. Maar in het coronajaar 2020 kreeg de tewerkstelling een flinke klap. Tussen 2020 en 2024 stagneerde het aantal dienstenchequewerknemers in het Vlaams Gewest. In West-Vlaanderen trad in die periode een lichte daling op. Limburg kende een iets grotere daling en de drie andere provincies zagen

Figuur 3: Dienstenchequebedrijven in West-Vlaanderen, naar type onderneming, 2016 en 2024 (in %)

Bron: Departement WEWIS, verwerking: Data & Analyse, Provincie West-Vlaanderen.

een lichte toename. Maar het aantal werknemers van 2019 wordt momenteel in geen enkele provincie meer bereikt (zie tabel 2 en figuur 4).

Met circa 25.000 werknemers is de dienstenchequesector een belangrijke economische sector in West-Vlaanderen. De sector telt meer loontrekkende jobs dan pakweg de voedingssector (18.875 loontrekkenden op 31 december 2023), toch een van de toonaangevende

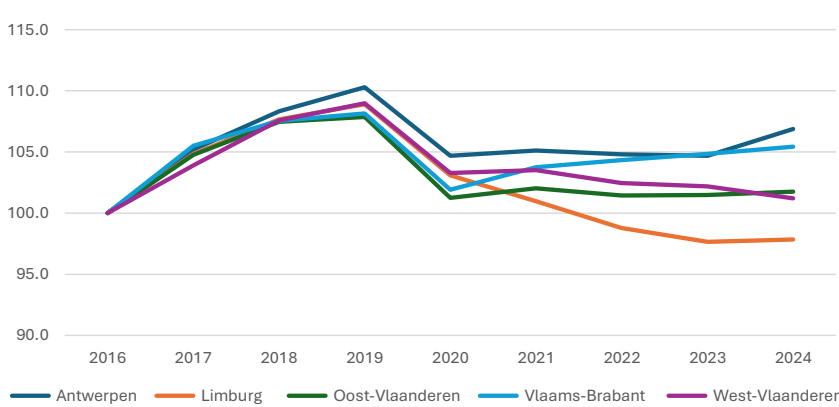
sectoren in de West-Vlaamse economie. Circa 5,5% van de loontrekkende tewerkstelling in West-Vlaanderen is gesitueerd in de dienstenchequesector. De sector is continu op zoek naar nieuwe arbeidskrachten. In februari 2025 stonden er bij de VDAB niet minder dan 1.341 vacatures open. voor 'schoonmakers bij mensen thuis' in West-Vlaanderen

Tabel 2: Evolutie van de tewerkstelling in de dienstenchequesector in de Vlaams provincies

Provincie van tewerkstelling	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	Evolutie 2016-2024 (in%)
Antwerpen	33.408	35.138	36.183	36.846	34.977	35.117	35.008	34.979	35.707	6,9
Limburg	16.841	17.656	18.132	18.340	17.360	17.004	16.638	16.445	16.480	-2,1
Oost-Vlaanderen	28.356	29.709	30.468	30.585	28.713	28.930	28.759	28.774	28.858	1,8
Vlaams-Brabant	37.542	39.603	40.381	40.601	38.259	38.950	39.171	39.358	39.576	5,4
West-Vlaanderen	24.794	25.764	26.678	27.021	25.604	25.666	25.404	25.337	25.096	1,2
Vlaams Gewest	140.941	147.870	151.842	153.393	144.913	145.667	144.980	144.893	145.717	3,4

Bron: Departement WEWIS, verwerking: Data & Analyse, Provincie West-Vlaanderen.

Figuur 4: Evolutie van de tewerkstelling in de dienstenchequesector in de Vlaamse provincies, index (2016 = 100)

Bron: Departement WEWIS, verwerking: Data & Analyse, Provincie West-Vlaanderen.

12,3% van West-Vlamingen gebruikt dienstencheques

West-Vlaanderen telde in 2024 maar liefst 151.548 gebruikers van dienstencheques. Tussen 2009 en 2019 was er een continue toename van het aantal gebruikers, tot 156.362 in 2019. Sinds 2020 daalt het aantal gebruikers in West-Vlaanderen lichtjes. 2020 was ook het jaar waarin de fiscale aftrek van dienstencheques daalde van 30% naar 20%. Ook Limburg en Oost-Vlaanderen kennen een dalende trend in het aantal gebruikers sinds 2020. Antwerpen en Vlaams-Brabant zien de laatste jaren echter nog een toename van het aantal gebruikers, zij het aan een iets trager tempo dan vóór 2020 (zie tabel 3 en figuur 5).

In de loop van 2024 maakte 12,3% van de West-Vlaamse inwoners gebruik van dienstencheques. Dat percentage ligt hoger dan het gemiddelde in het Vlaams Gewest van 11,4%. In de periode 2009-2022 is het aandeel inwoners dat gebruik maakt van dienstencheques het grootst in West-Vlaanderen, maar vanaf 2023 ligt het aandeel van Vlaams-Brabant net iets hoger (figuur 6).

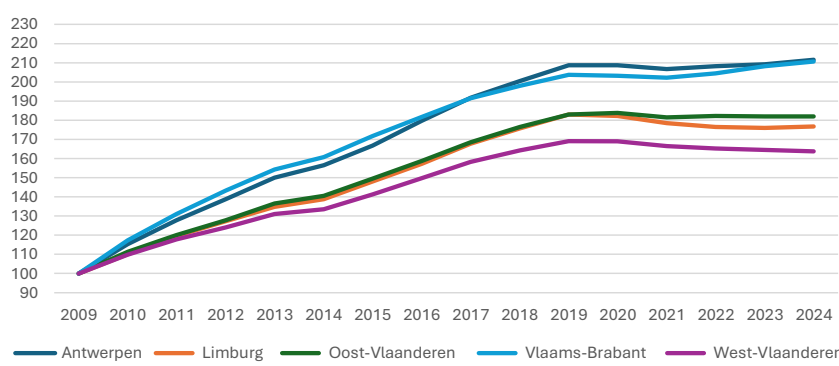
Als we de cijfers over het gebruik in West-Vlaanderen opsplitsen naar leeftijdsgroepen, zien we dat 15,3% van alle 25- tot 64-jarigen gebruik maakt van dienstencheques. Bij de 65-plussers ligt dat percentage op 18,7% en bij de bevolking jonger dan 25 jaar op slechts 0,2%. Kijken we naar de 80-plussers, dan zien we dat van deze groep 28% gebruik maakt van dienstencheques. In 2009 was dat nog maar 15,7% (figuur 7 volgende pagina). Dienstencheques zorgen dus niet alleen voor een betere work-lifebalans voor de actieve generatie, ze zijn ook onmisbaar voor vele ouderen die zo langer thuis kunnen wonen.

Tabel 3: Evolutie van het aantal gebruikers van dienstencheques in de Vlaamse provincies

Provincie	2009	2019	2024	Evolutie 2016-2024 (in %)
Antwerpen	102.834	214.677	217.514	111,5
Limburg	52.560	96.168	92.823	76,6
Oost-Vlaanderen	92.846	169.980	168.901	81,9
Vlaams-Brabant	71.322	145.255	150.208	110,6
West-Vlaanderen	92.486	156.362	151.548	63,9
Vlaams Gewest	412.048	782.442	780.994	89,5

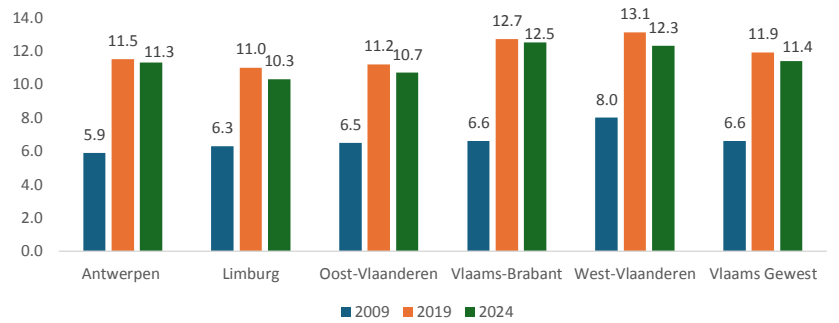
Bron: Pluxee via Departement WEWIS | provincies.incijfers.be

Figuur 5: Evolutie van het aantal gebruikers van dienstencheques in de Vlaamse provincies, index (2016 = 100)

Bron: Departement WEWIS, verwerking: Data & Analyse, Provincie West-Vlaanderen.

Figuur 6: Evolutie van het aandeel inwoners dat gebruik maakt van dienstencheques in de Vlaamse provincies (in %)

Bron: Pluxee via Departement WEWIS | provincies.incijfers.be

©Adobe stock

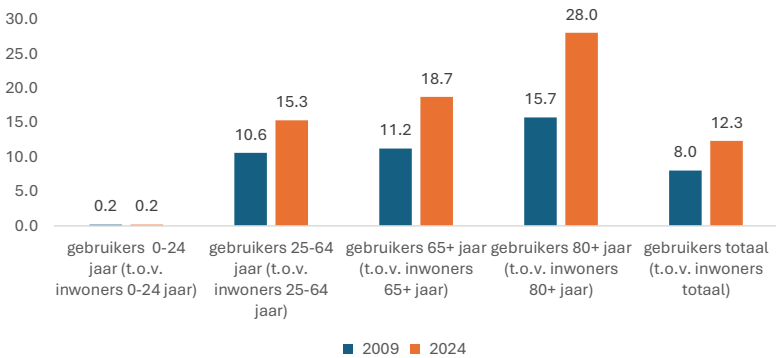

©Adobe stock

14,9 miljoen gepresteerde uren

In 2024 werden in West-Vlaanderen 14,9 miljoen uren gepresteerd met dienstencheques. Dat komt neer op 98 uur per gebruiker, of 1,9 uur per week. In 2009 werden nog gemiddeld 113 uren per gebruiker gepresteerd, of gemiddeld 2,2 uren per week. In het Vlaams Gewest werden in 2024 in totaal 84,4 miljoen uren gepresteerd (zie tabel 4). In figuur 8 zien we dat de stijging van de prijs van een dienstencheque in 2013 en 2014 een negatieve impact heeft gehad op het aantal gepresteerde uren. In de periode 2015-2019 zien we opnieuw een stijgende trend in alle provincies. De sterke daling van de gepresteerde uren in 2020 is te verklaren door de lockdown tijdens corona, waarin geen dienstenchequeprestaties geleverd konden worden. In de jaren na corona zien we opnieuw een licht stijgende trend van het aantal gepresteerde uren. Nu is het afwachten wat de impact zal zijn van de prijsstijging naar 10 euro sinds 1 januari 2025, en de stopzetting van de fiscale aftrekbaarheid.

Figuur 7: Evolutie van het aandeel inwoners van West-Vlaanderen dat gebruik maakt van dienstencheques, naar leeftijdsgroep (in %)

Bron: Pluxee via Departement WEWIS | provincies.incijfers.be

Tabel 4: Evolutie van het aantal gepresteerde uren met dienstencheques in de Vlaamse provincies

Provincie	2009	2019	2024	Evolutie 2016-2024 (in %)
Antwerpen	11.819.077	24.044.174	24.068.551	103,6
Limburg	6.884.219	10.794.039	10.005.615	45,3
Oost-Vlaanderen	10.496.541	17.825.353	16.951.040	61,5
Vlaams-Brabant	8.745.103	17.700.663	18.490.266	111,4
West-Vlaanderen	10.466.646	15.884.000	14.868.876	42,1
Vlaams Gewest	48.411.586	86.248.229	84.384.348	74,3

Bron: Pluxee via Departement WEWIS | provincies.incijfers.be

Top 25 dienstenchequebedrijven in West-Vlaanderen

Van versnippering naar concentratie

Tanja Termote, beleidsmedewerker Data & Analyse, Provincie West-Vlaanderen

De 25 grootste dienstenchequebedrijven met maatschappelijke zetel in West-Vlaanderen waren in 2023 goed voor 11.740 jobs of 7.707 voltijdse equivalenten. Ze realiseerden een brutomarge van 250 miljoen euro. Ze voeren hun activiteiten uit in 106 kantoren in West-Vlaanderen en in 68 kantoren buiten onze provincie.

In 2024 waren er 125 erkende dienstenchequebedrijven met maatschappelijke zetel in West-Vlaanderen. 15 jaar eerder, in 2009, toen de sector nog maar 5 jaar bestond, waren er nog 284 erkende dienstenchequebedrijven in onze provincie. In die 15 jaar waren overnames en fusies schering en inslag. Daarnaast werd de sector geconfronteerd met faillissementen en verlies van erkenningen van sommige bedrijven wegens overtredingen op de wetgeving. In de tabel verderop zetten we de 25 grootste West-Vlaamse

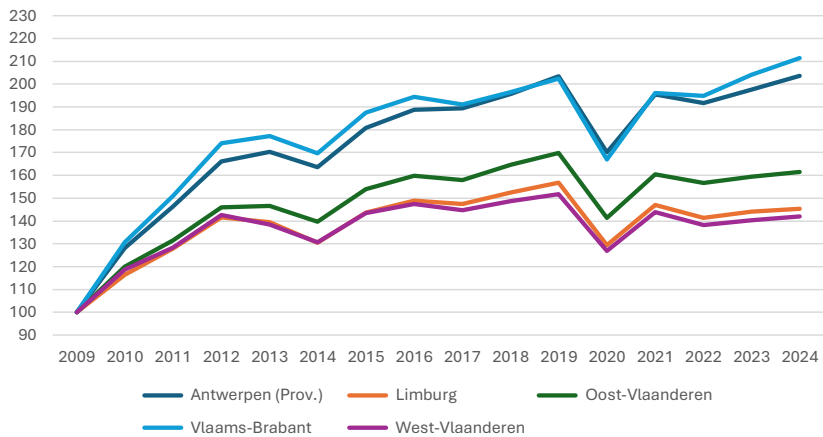
dienstenchequebedrijven op een rij. Het zijn organisaties met maatschappelijke zetel in West-Vlaanderen, die een jaarrekening neerleggen bij de Balanscentrale van de Nationale Bank van België. Andere spelers in West-Vlaanderen, met maatschappelijke zetel buiten onze provincie, zijn niet opgenomen in deze tabel. We denken daarbij aan grote spelers zoals Het Poetsbureau (Glowi), Trixxo, Home Maid, Plus Home Services en Tempo-Team @ Home. Ook de dienstenchequebedrijven die functioneren onder een OCMW komen niet in de tabel voor. De

rangschikking van hoog naar laag is gebeurd op basis van het gemiddeld aantal werknemers in voltijdse equivalenten (VTE), zoals opgetekend in de sociale balans van deze bedrijven voor het boekjaar 2023. De drie grootste bedrijven, namelijk Greenhouse, Dienstenaanhuis en Hulp in Huis, zijn niet enkel in West-Vlaanderen actief. Ze tellen gezamenlijk 60 vestigingen in West-Vlaanderen en 66 in de andere Vlaamse provincies.

In essentie

- In 2024 maken 151.548 West-Vlamingen gebruik van dienstencheques; dat is 12,3% van de bevolking.
- De prijs per cheque steeg op 1 januari 2025 naar 10 euro en de fiscale aftrek werd afgeschaft.
- Het aantal erkende bedrijven daalde tussen 2016 en 2024 met bijna 39%, vooral door schaalvergroting en faillissementen.
- Ondanks deze evoluties telt de sector nog steeds circa 25.000 werknemers in West-Vlaanderen.

Figuur 8: Evolutie van het aantal gepresteerde uren met dienstencheques in de Vlaamse provincies

Bron: Pluxee via Departement WEWIS | provincies.incijfers.be

Tabel 1: Top 25 dienstenchequebedrijven met maatschappelijke zetel in West-Vlaanderen

	Naam	Vennoot- schaps vorm	Zetel	Jaar oprich- ting	Gemiddelde tewerkstelling over het boekjaar 2023		Brutomarge in 2023	Exploitatie- resultaat 2023	Kantoren in W-VL	Kantoren buiten W-VL
					in koppen	in VTE				
1	Aldron (Greenhouse)	nv	Waregem	2004	3.725	2.469	84.640.804	2.094.944	13	32
2	Dienstenaanhuis	nv	Assebroek	2003	2.600	1.737	54.453.974	1.597.564	32	26
3	Quality 4U (Hulp in Huis)	bvba	Kortrijk	2004	1.943	1.170	36.131.660	218.052	15	8
4	Dienstenaanhuis Limburg	bv	Assebroek	2004	563	348	10.471.441	912.485	1	0
5	H.Hart Services	vzw	Kortrijk	2008	484	323	9.232.710	99.714	5	0
6	Makkie	nv	Kortrijk	2004	462	298	9.320.480	2.007.120	8	0
7	STX Management	bvba	Kortrijk	2006	319	206	6.083.748	101.120	7	1
8	Uw helpende hand	bv	Oostkamp	2006	227	197	6.211.492	150.697	6	0
9	VIT-S	bv	Veurne	2008	141	107	4.316.331	352.396	1	0
10	Comforte	vzw	Zwevegem	1995	162	99	3.106.043	121.436	4	0
11	Comfort Diensten- cheques	bv	Oostende	2019	145	96	2.781.653	-27.119	1	0
12	CVDO Thuishulp	vzw	Heist-aan-zee	2007	82	65	2.191.304	-689	1	0
13	CC-Huishoudhulp	bv	Geluwe	2016	84	59	2.003.943	27.558	1	0
14	Net'antwerk	cv	Ieper	2006	91	52	1.771.903	-63.717	1	0
15	't Schoonschip	vzw	Blankenberge	2008	70	51	1.621.317	45.281	1	0
16	Kameleon diensten- cheques	bv	Rumbeke	2008	68	48	1.913.242	107.374	1	0
17	VZW Diensten- chequebedrijf Marke	vzw	Marke	2007	74	47	1.697.364	26.275	1	0
18	Limpio	bvba so	Oostende	2016	71	46	1.530.103	35.163	0	1
19	Comfy	bv	Lendelede	2008	73	46	1.550.449	-21.830	1	0
20	Dorifran	bv	Anzegem	2007	62	43	1.499.170	3.873	1	0
21	Degryse Katrien (House Care)	bv	Houthulst	2008	55	42	1.691.546	217.629	1	0
22	De Klaver	bv	Moorslede	2022	65	42	1.475.649	2.401	1	0
23	Demuver	bv	Pittem	1995	56	41	1.547.538	92.838	1	0
24	Quality Service	bv	De Panne	2011	61	40	1.612.178	116.062	1	0
25	Dienstencheque- onderneming Spiek & Span	vzw	Houthulst	1995	57	35	1.157.995	21.492	1	0
	Totalen				11.740	7.707	250.014.037	8.238.119	106	68

(*) Brutomarge = verschil tussen de verkopen en de kosten van de producten, diensten en diverse goederen.
(**) Exploitatieresultaat of bedrijfswinst/verlies = winst of verlies voor financiële kosten en opbrengsten, voor uitzonderlijke kosten en opbrengsten en voor belastingen.
Bron: Bel-first obv jaarrekeningen 2023 en individuele raadpleging jaarrekeningen 2023 in de Balanscentrale NBB, Kruispuntbank voor Ondernemingen, verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen en Data & Analyse, Provincie West-Vlaanderen

©Group Daenens

overnamemarkt. Zo werd **Makkie** (nummer 6) al in 2014 overgenomen. Daarvóór had Dienstenaanhuis al diverse andere dienstenchequebedrijven overgenomen, waaronder Smile 4 You, Your Free Time en Poetscentrale. Ook in de jaren die volgden, gebeurden heel wat overnames. Zo werd in 2016 onder meer Plus Home Services overgenomen, een van de grotere spelers in de dienstenchequesector. In 2018 nam Daenens ook Greenhouse over. Ook in de daaropvolgende jaren gebeurden nog heel wat overnames. Een ervan is de dienstenchequeafdeling van Adecco (nu Glax) in 2019. In 2024 werd **House Care** overgenomen (nummer 21 in onze top 25).

In de zomer van 2024 kozen zeven dienstenchequebedrijven ervoor om onder dezelfde merknaam, namelijk Daenens, naar buiten te komen. Het gaat om Dienstenaanhuis, Plus Home Services, Greenhouse, Makkie, Glax, No Dust en TS Wallonie. Met 172 kantoren verspreid over België biedt Daenens werk aan meer dan 17.000 huishoudhulpen, die samen ruim 100.000 gezinnen helpen.

Schaalvergroting en samenwerking zijn duidelijk in opmars in de dienstenchequesector. Die tendensen worden aangewakkerd door de noodzaak om efficiënter te werken en het hoofd te bieden aan de concurrentie in een sector met dunne marges.

In de zomer van 2024 kozen zeven dienstencheque-bedrijven ervoor om onder dezelfde merknaam naar buiten te komen.

De andere 22 dienstenchequebedrijven in onze top 25 zijn, op twee vestigingen na, uitsluitend actief in onze provincie. De 25 grootste West-Vlaamse dienstenchequebedrijven waren in 2023 goed voor 11.740 jobs. De top 3 staat in voor 70% van die jobs. Greenhouse telde 3.725 jobs in 2023, Dienstenaanhuis 2.600 jobs en Hulp in Huis 1.943. De top 25 behaalt een

brutomarge van 250 miljoen euro en een exploitatieresultaat van 8,2 miljoen euro. Vier bedrijven hebben echter een negatief exploitatieresultaat in 2023.

Overnames en schaalvergroting
De bedrijven uit de top 25 hebben onderling heel wat linken. Vooral de groep rond Diensten-aan-Huis/**Group Daenens** was en is heel actief op de

Experten vragen meer steun voor dienstenchequesector in West-Vlaanderen

Bart Vancauwenberghe, freelancejournalist

Het dienstenchequesysteem levert een grote maatschappelijke meerwaarde, maar staat onder druk. Vooral in West-Vlaanderen zijn de uitdagingen groot: 12,3% van de inwoners maakt gebruik van dienstencheques, de sector stelt er zo'n 25.000 mensen tewerk, maar het aantal bedrijven daalde de voorbije met 38,7% – de sterkste afname in Vlaanderen – als gevolg van schaalvergroting en faillissementen. Dat blijkt uit de sectoranalyse in deze West-Vlaanderen Werkt. Paul Verschuere (Federgon) en Bert Goethals (Vlaams Platform DCO) gaan dieper in op de impact van deze evoluties en de dringende nood aan een duurzame toekomst voor het systeem.

Bert Goethals is ook manager bij huishoudhulp-vzw Comforte, die deel uitmaakt van Groep Ubuntu, een inclusieve netwerkinderneming in Zuid-West-Vlaanderen. "Met Comforte willen we mensen in de sector van huishoudhulp en sociale economie sterker maken." Net als veel stakeholders vindt ook Goethals dat de lonen voor huishoudhulp omhoog moeten. "We rekenen daarvoor ook op de overheid, want de huidige subsidies zijn ontoereikend om onze werking te garanderen. Net daarom zijn de algemene bijdragen die we aan de klant vragen nodig om niet in de problemen te komen."

Paul Verschuere van Federgon, de Belgische federatie van hr-dienstverleners, volgt Goethals' bezorgdheid volledig. "Toen de nieuwe Vlaamse regering de prijs voor de dienstencheques van 9 naar 10 euro optrok, was het haar intentie om die extra euro volledig naar de huishoudhulp te laten vloeien. Dat zou dus een loonsverhoging impliceren, alleen zijn de loon- en arbeidsvoorwaarden voor huishoudhulp federale bevoegdheid. Bovendien is er niet zoveel overleg tussen beide niveaus over deze materie, wat de complexiteit verhoogt. Eigenlijk is loonoverleg een thema voor het federale

paritaire comité dat bevoegd is voor alle Belgische huishoudhulp, dus ook die in Wallonië en Brussel, maar daar is de prijsverhoging niet gebeurd."

Saturatiepunt bereikt

Sinds 2020, de periode van de coronapandemie, stagneert het aantal dienstenchequegebruikers. Goethals: "Mensen plooiden toen terug op hun gezin en namen zelf meer werk in handen. Daarnaast zien we dat jongeren minder geneigd zijn om dienstencheques in te zetten, terwijl ouderen er meer gebruik van maken. Misschien heeft de markt een saturatiepunt bereikt, al is er van een serieuze dip geen sprake, zelfs niet door de prijsstijging. De échte impact daarvan en van de afschaffing van de fiscale aftrek zullen we pas vanaf 2026 voelen, vermits veel consumenten eind 2024 nog dienstencheques aan het vorige tarief hebben besteld en daar nu nog volop gebruik van maken."

"Dat klopt", pikt Verschuere in. "We verwachten een matig temperend effect. Door de licht gekrompen vraag zullen de wachtlijsten van eindklanten bij de dienstenchequebedrijven dalen. Vraag en aanbod zullen wat naar elkaar toegroeien. De impact van de afschaffing van de fiscale aftrek zullen we pas binnen circa twee jaar kennen, wanneer

duidelijk wordt wat dat doet met de personenbelasting bij de eindklant."

Consolidatiegolf

Het grote aantal overnames en fusies van de voorbije jaren is volgens Bert Goethals vrij logisch. "Je hebt voldoende schaalgrootte nodig om optimale begeleiding en opleidingen te kunnen bieden. Als dienstenchequebedrijf moet je inzetten op opleiding, zeker in de open-hiringmethodiek die wij toepassen: mensen krijgen na de ondertekening van hun contract een opleiding van 12 uur on the job bij een ervaren mentor en gaan dan direct aan de slag."

"De consolidatiegolf is een logisch gevolg van de bedrijfseconomische context", gaat Paul Verschuere verder. "De dienstenchequebedrijven proberen via overnames schaalvoordelen te creëren. Het geeft extra zuurstof om het hoofd boven water te houden. Er is een directe link tussen de leefbaarheid en de grootte van de bedrijven. De marge die de grotere ondernemingen aan één dienstencheque overhouden, bedraagt 25 cent. Daarmee moeten ze een buffer bouwen om kosten op te vangen, investeringen te doen ... Iedereen beseft dat die marge aan de magere kant is.

Een analyse door de financiële inspectie van de fiscaal-economische situatie van dienstenchequebedrijven, wijst uit dat 31% van de ondernemingen verlieslatend is (cijfers uit 2023, red.)."

Bij Comforte werken hoofdzakelijk buitenlandse mensen. Dat creëert bepaalde drempels, maar daar laat de vzw zich niet door afschrikken. "Ze krijgen taalles, we creëren mobiliteitsoplossingen en de juiste attitude om bij onze klanten aan de slag te gaan. We zien vaak dat de huishoudhulp sterker worden en na verloop van tijd in een andere sector aan de slag gaan. Die uitstroom is geen probleem, vermits we echt wel een ruime instroom hebben. Dat is een van de redenen waarom we, naast onze kantoren in Zwevegem, Kuurne en Wevelgem, binnenkort ook een vestiging in Kortrijk openen."

Toekomstperspectief bieden

Er waren destijds drie belangrijke redenen waarom dienstencheques werden ingevoerd. Paul Verschuere wil die graag onder de aandacht houden. "De cheques moesten in eerste instantie zwartwerk tegengaan, wat aardig lukt. Hoewel dat logischerwijs moeilijk in

exacte cijfers te vatten is, wijzen studies toch op een reductie van zwartwerk in de sector met ruim 50%. Ook doelstelling twee, het evenwicht tussen werk en privé faciliteren voor de eindklant, is een succes. Tot slot biedt de dienstencheque kansen aan groepen die het voordien moeilijker hadden in de samenleving, maar dankzij de maatregel weer de stap naar de arbeidsmarkt konden zetten. De sector biedt in België op dit moment werk aan 150.000 huishoudhulp – ongeveer 80.000 voltijdse equivalenten – op een totaal van ongeveer vijf miljoen tewerkgestelden. Het gaat dus om een belangrijke groep die we toekomstperspectief moeten blijven bieden, ook omdat dienstencheques een groot terugverdieneffect creëren."

Alleen schuilt ook daar weer een tegenstrijdigheid doordat de bevoegdheden op twee beslissingsniveaus liggen. "De organisatie van de dienstencheques en de daarmee gepaard gaande kosten zitten bij de gewesten. Daardoor krijgen huishoudhulp een loon en betalen ze personenbelasting en bijdragen voor de sociale zekerheid. Dat creëert een terugverdieneffect van 80 tot 85%, maar die 'lusten' bevinden zich integraal op federaal niveau. Dat vertaalt zich bijvoorbeeld in minder uitgaven voor sociale zekerheid en meer fiscale inkomsten. We pleiten daarom absoluut voor overleg, ook om het toekomstperspectief van die mensen te bekijken. Cijfers bewijzen dat huishoudhulp doorgaans behoren tot een iets ouder publiek. Het is geen makkelijke job. We moeten er dus voor zorgen dat de job werkbaar blijft", besluit Verschuere.

"De huidige subsidies zijn ontoereikend om onze werking te garanderen."

Bert Goethals,
Vlaams Platform DCO

© Groep Ubuntu

"De impact van de afschaffing van de fiscale aftrek zullen we pas over twee jaar kennen."

Paul Verschuere, Federgon

© Caroline Dupont

Warmtenetten als sleutel tot een CO₂-neutrale toekomst

Bart Vancauwenberghe, freelancejournalist

Inzetten op alternatieve en bij voorkeur hernieuwbare energie is actueler dan ooit. Die trend weerspiegelt zich ook in West-Vlaanderen steeds meer in concrete projecten waarin de ambitie om energieneutraal te worden op een vernuftige manier doorsijpelt. We staan stil bij een vijftal realisaties die reconversie en hernieuwbare energie – in de vorm van warmtenetten – naadloos aan elkaar linken.

De Voerman (Anzegem): “Voldoende warmtecapaciteit voor elk gebouw”

Langs de Heirweg in Anzegem bevond zich decennialang Douterloigne, een onderneming die zich vanaf 1970 op de productie van betonnen prefabvloeren toelagde. De site is ondertussen herontwikkeld tot De Voerman en moet de komende jaren onderdak bieden aan 32 woningen, 10 kmo-units en een bedrijfsverzamelgebouw. Het is de ambitie van de gemeente Anzegem en intercommunale Leiedal om er een gasloze wijk te realiseren.

“Dit past binnen de strategie om tegen 2050 een energieneutrale regio te worden”, verduidelijkt Jeroen Vanthournout, communicatiemanager van Leiedal. “Een eerste stap in die richting is het doel om tegen 2030 40% minder CO₂ ten opzichte van 2005 te produceren. Alle burgemeesters van de 13 Zuid-West-Vlaamse gemeenten van onze intercommunale hebben daarvoor jaren geleden al het Burgemeestersconvenant ondertekend. In de regionale ruimtelijke energiestrategie becijferden we hoe onze regio deze doelstellingen kan halen.” Voor de invulling van de gasloze

wijk liet Leiedal zich inspireren door Abdij van Park in Leuven, waar warmte uit de waterleiding wordt onttrokken om de basisverwarmingsbehoefte op te vangen. Bij De Voerman gaan ze daarin nog een flinke stap verder. “Vlak bij de site passeert een hoofdwaterleiding van De Watergroep die drinkwater vanuit de Vlaamse Ardennen tot in Waregem brengt,” duidt Dominiek Vandewiele, transitietrekker klimaatneutraliteit bij Leiedal. “We sloten een overeenkomst met het waterbedrijf om warmte uit die leiding te onttrekken en te gebruiken voor de verwarming van de gebouwen op de site.”

Samenwerking met De Watergroep

Dat gebeurt op een relatief eenvoudige manier. “Vlakbij de drinkwaterleiding werd een gebouw gezet dat is uitgerust met een warmtewisselaar”, vervolgt Dominiek. “Die haalt ongeveer 4 graden warmte – het kan eventueel ook iets meer worden – uit het drinkwater. De Watergroep is verantwoordelijk voor het beheer van de warmtewisselaar, want zij willen absoluut op elk moment de kwaliteit van het drinkwater bewaren. Het drinkwater blijft in de primaire kring en komt nooit in contact met het water in de secundaire kring. Dat is een warmtenet op neutrale temperatuur – 10 à 15 graden – dat het verwarmde water tot bij de decentrale afnemers brengt. Daar worden in alle gebouwen warmtepompen voorzien. Die brengen het water tot de gewenste temperatuur voor sanitair gebruik en gebouwenverwarming. Nadat warmte uit het drinkwater gehaald is, stroomt het op een iets koudere temperatuur van zo’n 8 graden via de warmtewisselaar terug tot in de hoofdwaterleiding, waar het enkele kilometers verder alweer zijn normale temperatuur bereikt.”

Het is de ambitie van de gemeente Anzegem en intercommunale Leiedal om een gasloze wijk te realiseren op de Voerman-site. © Leiedal

Een alternatieve piste – een centrale warmtepomp in het gebouw waar ook de warmtewisselaar zich bevindt – verdween vrij snel van tafel. “De geraamde investeringsprijs lag weliswaar lager, maar die aanpak zou gepaard gaan met hoge warmteverliezen en dus een lager rendement. Op dit moment is de primaire kring al gerealiseerd. Ook de wegenis van de kmo-zone, met daarnaast de niet-geïsoleerde buizen

van het warmtenet in de zijberm, is al een feit. De komende jaren zullen in de wijk gefaseerd kmo-units en woningen worden gebouwd. In principe heeft elke bewoner de keuze om in het warmtenet te stappen, maar eigenlijk is er geen alternatief want er zijn geen gasleidingen voorzien. Er is voldoende warmtecapaciteit ter beschikking voor elk gebouw”, besluit Vandewiele.

“Dit project past in de strategie om tegen 2050 een energieneutrale regio te worden.”

Jeroen Vanthournout, Leiedal

Stadsdorp BULA (Brugge): “Grootste BEO-veld van België”

Op de voormalige Veemarkt-site, op een boogscheut van het Brugse stadscentrum en Tillegembos, realiseert Global Estate Group in twee fasen het stadsdorp BULA. Het gaat om een binnenstedelijke ontwikkeling van zowel residentiële als commerciële gebouwen. Het totaalproject wordt verwarmd door het tot nu toe grootste BEO-veld van België.

In totaal zal BULA goed zijn voor 37.500 boormeters, verdeeld over 250 boringen tot 150 meter diep. © Global Estate Group

“De keuze voor geothermie als verwarmingsbron past volledig binnen de duurzaamheidsvisie van ons bedrijf”, verklaart Pieter Rammelaere, projectmanager development bij Global Estate Group. “Alle gebouwen zullen op dit energienet aangesloten zijn en krijgen daardoor automatisch een BEN-stempel, ofwel ‘bijna-energie neutraal’. Geothermie is een constante en betrouwbare energiebron, werkt onafhankelijk van weersomstandigheden en heeft een lagere CO₂-voetafdruk dan fossiele brandstoffen.”

Het grootschalige project heeft erg veel thermische opslag nodig. “In totaal zal BULA goed zijn voor 37.500 boormeters, verdeeld over 250 boringen tot 150 meter diep. Op die manier maken we een warmtebatterij van een miljoen m³ grond. Daardoor is dit meteen het grootste geothermieproject in ons land. Het netwerk aan leidingen zal 150 km lang zijn. Het grootste deel van de boringen van fase één is al uitgevoerd. Daarvoor hebben we zelfs vier boormachines ingezet.”

Grote investeringskost

Werken van dergelijke omvang gebeuren niet zonder slag of stoot. “De belangrijkste uitdagingen zijn de coördinatie met de andere werkzaamheden, het inschuiven van de boringen in de uitvoeringsplanning en natuurlijk de forse investeringskost die we als ontwikkelaar dragen. Om het haalbaar te houden, voerden we een groot deel van de boringen al uit vanop het maaiveld en niet vanuit de bouwput. Dat is ook gunstiger voor de werforganisatie en -planning en zorgt voor een eenvoudigere opstart van de eigenlijke bouwwerkzaamheden.”

Voor het beheer en de uitbating van de installatie die op de geothermie is aangesloten werkt Global Estate Group samen met energieservicebedrijf NOVEN. “In overleg met hen kozen we ervoor om in de grote onderkeldering van het project een centraal energielokaal te voorzien. Daarin worden alle warmtepompen ondergebracht die de verschillende gebouwen van warmte en koelte voorzien. Die aanpak is interessanter voor het onderhoud en de uitbating. Dit brengt wel met zich mee dat de gebouwgebruikers geen eigenaar van hun individuele warmtepomp zijn,

maar dat verlangt deze doelgroep ook niet. De warmte- en energieverliezen die kunnen ontstaan door de langere leidinglengtes vanuit het centrale energielokaal naar de gebouwen vangen we vooral op door die leidingen beter te isoleren.”

Back-up

De projectontwikkelaar besteedt ook veel aandacht aan het in balans houden van het BEO-veld. “We moeten vermijden dat de bodem wordt uitgeput. Dat vangen we op door lucht/water-warmtepompen te voorzien die tijdens piekmomenten als back-up fungeren

door het opwekken van extra koel- of verwarmingsvermogen. Daarnaast komen er drycoolers voor de regeneratie van het BEO-veld. Dat werkt meteen ook bevorderlijk voor de lange levensduur.” Met het geothermieproject is een investering van ruim één miljoen euro gemoeid. “De energie voor de warmtepompen wekken we lokaal op door de daken van de verschillende gebouwen zoveel mogelijk van zonnepanelen te voorzien.” In stadsdorp BULA komen appartementen, kantoren, ateliers, handel, horeca, een centrale markthal en een uitgebreide parkzone. Het

wordt een autoluw gebied; inkomend verkeer wordt naar de grootschalige ondergrondse rotatieparking afgeleid. Er komen ook acht snellaadpunten, deelwagens, en elke parkeerplaats kan met een laadpaal worden uitgerust.

“We maken een warmtebatterij van een miljoen m³ grond.”

Pieter Rammelaere, Global Estate Group

Campus Deken Jonckheerestraat (Wevelgem): “Warmte opslaan op 60 meter diepte”

In samenwerking met Leiedal transformeerde de gemeente Wevelgem de Deken Jonckheerestraat tot een aangename en duurzame campusomgeving. De huidige en toekomstige gebouwen op de campus worden verwarmd via een BEO-veld (Bodem Energie Opslag). Op termijn komen er in de omgeving mogelijk nog extra BEO-velden voor de klimatisatie van moderne nieuwe gebouwen.

Enkele jaren geleden sloegen Leiedal en Wevelgem de handen in elkaar voor het Masterplan Wevelgem, dat focust op de kernvernieuwing. “In het centrum bevinden zich op wandelafstand van elkaar onder meer een dienstencentrum, een gemeentehuis, een school en een woonzorgcentrum”, verduidelijkt Dominiek Vandewiele van Leiedal. “Je had er ook een straat, maar door het gesloten karakter kreeg je er niet echt een aangenaam ruimtelijk gevoel. Dat verandert nu door de straat als het ware open te knippen en de fysieke drempels tussen de gebouwen en de straat weg te nemen. Die straat is nu overigens niet langer verhard maar is wel nog bruikbaar voor fietsers en voetgangers.”

De gemeente en Leiedal maakten van de werken aan de site gebruik om twee vliegen in één klap te slaan. Bij de heraanleg werd meteen ook gestreefd naar energieneutraliteit door maximaal in te zetten op bronnen voor hernieuwbare

energie. “Voorzieningen zoals aardgas en stookolie hebben er plaats geruimd voor de aanleg van een BEO-veld. Op een grid van 6 bij 6 meter zijn 112 boorgaten voorzien die tot 60 meter diep gaan. Daarin slaan we ’s zomers warmte op om die in de winter te gebruiken voor de verwarming van de huidige gebouwen. De temperatuur van het netwerk bedraagt maximaal 21 graden, waardoor die ’s zomers inzetbaar is voor passieve koeling van dezelfde gebouwen. In feite functioneert zo’n BEO-veld als een grote warmtebatterij.”

“Dit systeem vereist amper onderhoud en gaat gemakkelijk een eeuw mee.”

Dominiek Vandewiele, Leiedal

Enorm duurzaam

Een extra troef is de enorme duurzaamheid van een BEO-veld. “Het is een systeem dat weinig slijtage kent, amper onderhoud vereist en makkelijk een eeuw kan meegaan. Alle boringen zijn intussen uitgevoerd. Het onttrekken van warmte uit het veld gebeurt door warmtepompen die in alle aangesloten gebouwen worden geïnstalleerd. Dat is nu al het geval voor het Sociaal Huis, het Katholiek Basisonderwijs Guldenberg en het woonzorgcentrum.”

Normaal zouden er tegen nieuwjaar 2025 ook al nieuwe gebouwen in de omgeving worden opgetrokken, maar de economische en geopolitieke realiteit heeft die plannen vertraagd. “Afhankelijk van de bouwplannen zullen er in de toekomst nog BEO-velden bijkomen. Nieuwe gebouwen zullen sowieso niet meer op gas aangesloten zijn.”

“Net als het project De Voerman in Anzegem is het project in Wevelgem mede mogelijk dankzij Europese steun via het project LECSEA. Dat staat voor de ontwikkeling en implementatie van local energy communities.” In Wevelgem fungeerde Leiedal als warmtemakelaar. “We bemiddelden tussen alle betrokken partijen om de verwachtingen en ambities op elkaar af te stemmen en de complexiteit van zo’n project zoveel mogelijk te reduceren”, aldus Jeroen Vanthournout van Leiedal. Het project in Wevelgem kreeg in 2023 de Prijs Wivina Demeester voor Excellent Bouwheerschap van de Vlaamse Bouwmeester.

De huidige en toekomstige gebouwen op Campus Wevelgem worden verwarmd via een BEO-veld. © Leiedal

Roobaertpark (Roeselare): “Afvalverbrandingsoven van Mirom als warmtebron”

Verschillende gebouwen in Roeselare maken al decennialang gebruik van het warmtenet van intercommunale Mirom. Dat warmtenet wordt de komende jaren nog meer ingezet, want Aquafin wil het gebruiken als energiebron voor de slibdrooginstallatie die het momenteel in Roeselare bouwt. Ook het woonuitbreidingsgebied Roobaertpark is erop aangesloten. In functie daarvan connecteert Fluvius nieuwe warmtenetten met de afvalverbrandingsoven van Mirom.

Al meer dan 30 jaar verdeelt een warmtenet restwarmte van de verbrandingsoven van Mirom over verschillende delen van de stad. Vooral gebouwen in het centrum worden erdoor verwarmd. De komende jaren zal het aantal gebruikers van het warmtenet gevoelig stijgen. Cruciaal daarbij is de aanleg van het woonuitbreidingsgebied Roobaertpark. “Om de klimaatambities van Stad Roeselare kracht bij te zetten engageerde Fluvius zich om vanuit het bestaande warmtenet van Mirom een nieuw warmtenet richting Roobaertpark aan te leggen”, vertelt Pieter Witdouck, projectmedewerker warmtenetten bij Fluvius. “In functie daarvan leggen wij op de verschillende verkavelingen die tussen nu en 2036 het Roobaertpark zullen vormen, warmtenetten aan. De warmtebron is de afvalverbrandingsoven van Mirom, waarop wij in 2016 een

aftakking hebben voorzien vlakbij het kruispunt van de N32 en de Diksmuidsesteenweg.” Momenteel zijn al 9 kilometer aan leidingen aangelegd. Die vervoeren het water van de verbrandingsoven op een temperatuur van circa 90 graden en onder hoge druk naar een warmteoverdrachtstation (WOS). “Dat station is gebouwd vlak bij de welzijns- en onderwijsorganisatie Inoa, die intussen ook op het warmtenet is aangesloten. Het WOS zet het water om naar een temperatuur van ongeveer 70 graden en een lagere druk, en verdeelt het daarna via de distributienetten naar de woningen. De eerste warmteleveringen richting Roobaertpark gebeurden in 2024. Momenteel zijn er al meer dan 250 woningen op het warmtenet van

Fluvius aangesloten. In de toekomst worden dat er meer dan 1.000.”

“Nu zijn er zo'n 250 woningen op het warmtenet van Fluvius aangesloten. In de toekomst worden dat er ruim 1.000.”

Pieter Witdouck, Fluvius

Warmtevraag en -capaciteit afstemmen

De grootste uitdaging voor Fluvius is de communicatie met de verschillende projectontwikkelaars die de woningen op Roobaertpark in diverse fasen

“Het warmteoverdrachtstation zet het water om naar een temperatuur van ongeveer 70 graden en een lagere druk, en verdeelt het daarna via de distributienetten naar de woningen.” © Fluvius

realiseren. “Elk van die ontwikkelaars heeft een eigen timing en werkt met eigen aannemers. Het plaatsen van de leidingen voor het warmtenet moet daarop afgestemd zijn. Wij werken ook samen met De Watergroep en de rioolbeheerder om de nutsleidingen in dezelfde sleuf te kunnen voorzien. Op technisch vlak is het een stevige kluit om de warmtevraag en -capaciteit optimaal op elkaar af te stemmen. Dat proces vergt voortdurende monitoring

en, indien nodig, bijsturing. Het gaat om stalen leidingen en een geïntegreerd lekdetectiesysteem, zodat we bij eventuele problemen snel kunnen ingrijpen.”

In Roobaertpark zelf heeft Fluvius, nog voor de eerste woningen er kwamen, een centrale back-upinstallatie gebouwd. “Die kunnen we inschakelen mocht er zich een probleem voordoen bij de productie van warmte in de

afvalverbrandingsinstallatie. Op die manier vermijden we dat de gebruikers zonder warmte vallen.” Wanneer alle woningen opgeleverd en bewoond zijn, zal het Roobaertpark jaarlijks bijna 1.500 ton CO₂ minder uitstoten dan wanneer de verwarming met individuele stookinstallaties op aardgas zou gebeuren.

Coöperatief warmtebedrijf WeidEnergie (Kortrijk): “Kosten efficiënter dan individuele installaties”

Sinds eind vorig jaar heeft Kortrijk een eigen warmtebedrijf. Naast de stad zelf zijn ook de Hogeschool West-Vlaanderen en Universiteit Gent aandeelhouders. Ook met het Provinciaal Technisch Instituut is er een intense samenwerking. WeidEnergie, zoals de coöperatieve vennootschap officieel heet, streeft er in eerste instantie naar om de huidige warmtenetten op Kortrijk Weide beter te laten renderen.

Kortrijk heeft al ervaring met warmtenetten. Zo zijn de verschillende gebouwen van Howest aan het Magdalenapark al onderling verbonden via een intern warmtenet. “Dat kreeg vlakbij, aan de andere kant van de spoorweg op de site Kortrijk Weide, een vervolg bij de bouw van het zwembad van de Lago-groep”, vertelt Kenneth

Gevaert, die als energiemakelaar bij Leiedal gedetacheerd is aan Stad Kortrijk. “Op die manier worden ook naburige gebouwen zoals jeugdcentrum Transit en zaal Départ van de nodige energie voorzien. Beide warmtenetten, elk aan één kant van de spoorweg, zijn intussen al een tijdje met elkaar verbonden via een warmtewisselaar in het

voormalige Magdalena-zwembad.” Die realisatie is er mede gekomen dankzij HeatNet NWE, een project waaraan onder meer Leiedal en Stad Kortrijk deelnemen. HeatNet NWE wil via een geïntegreerde aanpak de levering van hernieuwbare en koolstofarme (rest-) warmte aan woon- en bedrijfsgebouwen mogelijk maken.

Het project loopt in samenwerking met partners in het Verenigd Koninkrijk, Ierland, Frankrijk en Nederland.

Samenwerking geformaliseerd

“In functie van HeatNet waren op lokaal niveau in het verleden al verschillende werkgroepen samengesteld met mensen van Stad Kortrijk, Howest, UGent en het PTI. Zij bogen zich onder meer over financiële, juridische, technische en subsidievraagstukken die met warmtenetten te maken hebben. Die samenwerking is nu geformaliseerd in decoöperatieve vennootschap WeidEnergie.”

In eerste instantie zal dit leiden tot een optimalisatie van het huidige integrale energetische vermogen. “Als je alle verwarmings- en back-upinfrastructuur van de verschillende gebouwen samentelt, creëert die veel meer vermogen dan nodig is”, gaat Kenneth verder. “De grootste slokop is het zwembad, dat ook

in de zomermaanden een grote warmtebehoefte heeft. Maar dan nog hebben de gebruikers nooit op hetzelfde moment allemaal evenveel energie nodig. Bovendien zijn er op de site – één bij Lago, twee bij Howest – ook drie warmtekrachtkoppelingscentrales die als een kleinschalige elektriciteitscentrale kunnen opereren. Via sturing kunnen we al die installaties optimaal op elkaar afstemmen. Om dat te kunnen doen zijn we nu volop bezig om de energievraag in balans te brengen. Vervolgens kunnen we de juiste meet- en regeltoestellen plaatsen en alles gericht sturen.”

Daarnaast biedt de coöperatieve interessante financiële voordelen. “Gecentraliseerde duurzaamheidsinitiatieven zijn altijd kostenefficiënter dan individuele installaties. Bovendien kan je dan ook kijken naar oplossingen zoals aquathermie en geothermie. Dankzij de partners van cv WeidEnergie is er enorm veel kennis aan boord.

Howest heeft zelfs een specifieke opleiding Energiemanagement en bij PTI worden de technici van de toekomst klaargestoomd. Alles is aanwezig om van de warmtenetten op Kortrijk Weide een soort levend lab te maken. De vennootschap staat ook open voor potentiële nieuwe partners en aandeelhouders. Zo kan het ecosysteem rond warmtenetten op de site nog groeien met start-ups vanuit bijvoorbeeld cocreatiehub Hangar K”, besluit Gevaert.

“We willen van de warmtenetten op Kortrijk Weide een soort levend lab maken.”

Kenneth Gevaert, Leiedal/Stad Kortrijk

De verschillende gebouwen van Howest aan het Magdalenapark zijn al onderling verbonden via een intern warmtenet. © Howest

Waarom steeds meer festivals de pauzeknop indrukken

“Draaiboeken met allerhande regelgeving zijn alleen maar dikker geworden”

Dirk Van Thuyne, freelancejournalist

Omgaan met stijgende productiekosten en steeds strengere regelgeving, inhoudelijke en financiële afwegingen laten balanceren, talloze vrijwilligers aansturen: een festival opzetten is tegenwoordig geen pure liefhebberij meer, maar komt neer op het runnen van een bedrijf. Sofie Pauwels van Festival Dranouter, Tim Beuckels van het Cactusfestival en Serge Platel van sectorfederatie FMiV laten hun licht schijnen over de uitdagingen.

Het West-Vlaamse muziekfestivalseizoen zal er dit jaar wat anders uitzien. Vorige zomer ging de organisator van het Oostendse newwavefestival W-Festival failliet en begin dit jaar was ook BuikRock in Deerlijk hetzelfde lot beschoren. Eind juni valt bovendien het doek over dancefestival Dreambeats. Geen financiële problemen in Kortemark, maar de druk op de vrijwilligers was te groot geworden. De organisatie belooft eind juni wel nog een knaleditie om zo tien fantastische jaren in stijl af te ronden.

Voor de West-Vlaamse muziekliefhebber houdt het slechte nieuws hier niet op: intussen hebben ook al twee organisatoren de pauzeknop ingedrukt. Labadoux in Ingelmunster is wel van plan om volgend jaar zijn plekje op de kalender terug in te nemen, weliswaar met een vernieuwd concept. Bij Melkrock Tielt is er meer onzekerheid, want het familievriendelijke festival last een pauze van onbepaalde duur in. Heel wat van de West-Vlaamse muziekfestivals vinden tijdens de zomer plaats aan onze kust. Ook hier is er volop beweging. Zo stopt Aron Sirjacobs met de organisatie van het Helmgrasfestival in Koksijde en het Contrast Festival in De Panne. Dit betekent onmiskenbaar een verschraling van het aanbod aan de Westkust. De man die in het muziekwereldje bekend staat als dj Sir

Jacobs blijft echter niet bij de pakken zitten. Op het einde van de zomer komt hij met een nieuw danceconcept, maar dan wel in Middelkerke. Nog een vleugje positief nieuws komt er uit Brugge. Daar kondigde Nomade Open Air aan dat het festival er dit jaar een dagje bij doet en zo een tweedaagse wordt.

Stijgende productiekosten

Ondanks de toevloed aan doemberichten nuanceert Serge Platel de situatie in de festivalsector. Hij weet waarover hij spreekt, want hij is al meer dan 22 jaar directeur van FMiV, de Federatie van Muziekfestivals in Vlaanderen. “Een festival is een organisch gegeven en is in de eerste plaats afhankelijk van de gratie van de bezoekers. Elk jaar zijn er organisaties die verdwijnen, maar elk jaar mogen we ook nieuwkomers verwelkomen”, benadrukt hij. “Er zijn heel wat mogelijke redenen waarom organisatoren de handdoek in de ring gooien. Een tanende populariteit van het festival, metaalmoeheid bij de organisatoren, of zelfs het einde van de pacht van de festivalweide waardoor de organisatie op zoek moet naar een nieuwe locatie, wat niet zo evident is.”

Alhoewel hij de huidige situatie niet meteen als problematisch beschouwt, beseft Serge Platel wel dat de sector

voor enkele grote uitdagingen staat. Die vat hij samen als stijgende kosten en een toegenomen regelgeving. Die mening wordt ondersteund door de resultaten van het European Festival Report 2024, een onderzoek uitgevoerd bij 222 Europese festivalorganisatoren. Maar liefst 67% van de ondervraagden ziet de gestegen productiekosten als de grootste uitdaging voor 2025. “Zowat alles is de voorbije jaren fors duurder geworden: podia, tenten, licht- en geluidsmateriaal, energie, noem maar op”, trapt Serge Platel een open deur in. “Daarnaast hebben de artiestengages een hoge vlucht genomen. Door de jaren heen is hun businessmodel helemaal veranderd. Vroeger haalden artiesten het gros van hun inkomsten uit de platen- of cd-verkoop, terwijl optredens eerder beschouwd werden als onderdeel van een promotietournee. Vandaag zijn concerten veruit hun belangrijkste bron van inkomsten geworden.”

Recent lekten de prijzen van enkele Vlaamse artiesten uit in de media. Zo moet een festivalorganisator dit jaar tot 100.000 euro ophoesten om Pommeliers Thijs op zijn podium te krijgen. De 24-jarige zangeres, muzikante en actrice is op enkele jaren tijd uitgegroeid tot een van de meest toonaangevende jonge artiesten van

het moment. Haar vraagprijs volgt die gestegen populariteitscurve: in 2023 kon je haar nog boeken voor 12.500 euro, in 2024 voor 25.000 euro. Een eerlijke vergelijking is dat niet helemaal, want tegenwoordig heeft Pommeliers een team van 25 mensen om haar show in goede banen te leiden.

Naast hogere gages zien internationale organisatoren nog een opvallende evolutie: “De absolute headliners laten steeds vaker de festivals links liggen. Ze verkiezen stadionconcerten want voor hen heeft dat alleen maar voordelen: volledige controle over de show, hun eigen publiek voor zich en vooral ... het brengt een pak meer op”, aldus Mikotaj Ziółkowski van Open’er Festival, het grootste en meest diverse festival van Polen.

Serge Platel nuanceert: “Deze evolutie zie ik niet echt. Wel is het zo dat in de periode van de zomerfestivals grote artiesten nu ook eigen shows organiseren en dat is nieuw. Maar de grote namen komen nog altijd zeer graag naar de festivals.”

Line-up is een puzzel

Voor festivalorganisatoren is het continu op eieren lopen. Grote namen op de affiche vormen een garantie op extra publiek, maar finaal moet ook het financiële plaatje kloppen. “Met Pukkelpop willen we niet helemaal afhankelijk zijn van die peperdure headliners. Daarom programmeren we graag ontluikend talent, zodat we een avontuurlijke affiche kunnen presenteren. Intussen kosten ook startende artiesten een fortuin”, liet organisator Chokri Mahassine recent optekenen.

“De samenstelling van de line-up kun je best vergelijken met het leggen van een puzzel”, zegt Bruggeling Tim Beuckels. Hij is sinds november 2024 de nieuwe directeur van Cactus Muziekcentrum, de organisator van het driedaagse

Cactusfestival. “Hoe je het ook draait of keert, je hebt de grote namen nodig. Maar het artiestenbudget moet altijd in verhouding zijn tot het aantal verkochte tickets. Gelukkig hebben we ondertussen al een jarenlange ervaring en een uitgebreid netwerk. Daarmee proberen we altijd tot een leuke mix van artiesten te komen die past binnen ons concept en onze reputatie.”

Bij Festival Dranouter klinkt een gelijkaardig geluid. “We proberen ons publiek elk jaar te verrassen. Niet door in te spelen op de nieuwste hypes, maar wel door een gevarieerd programma aan te bieden waar we helemaal achter staan. Onze organisatie heeft als missie om folkmuziek zoveel mogelijk onder de aandacht te brengen. We doen dit door te kiezen voor een mix van gevestigde waarden en nieuwkomers. Festival Dranouter heeft bovendien een belangrijke West-Vlaamse reflex. Drie jaar geleden hadden we bijvoorbeeld als thema ‘Het Beste van ‘t Westen’ en vorig jaar brachten we een ultiem eerbetoon aan Willem Vermandere. Een editie zonder een West-Vlaming op het hoofdpodium is gewoon ondenkbaar”, zegt communicatieverantwoordelijke Sofie Pauwels.

Door de jaren heen creëerden zowel het Cactusfestival als Festival Dranouter een eigen smoel. Daardoor zijn ze minder afhankelijk van de headliners. Sofie Pauwels: “Al enkele jaren doen we meteen na het festival een ‘very early bird’-actie waarbij we tickets te koop aanbieden voor de volgende editie. De kopers weten op dat moment dus nog helemaal niet wie er op de affiche zal staan. De interesse hiervoor groeit elk jaar en dat bewijst dat we een trouwe fanbasis hebben.”

Honderden vrijwilligers

Naast de hogere kosten om een festival te organiseren, vormt de toegenomen regelgeving een minstens even belangrijke uitdaging voor de

Tim Beuckels, directeur Cactusfestival: “Wij hebben enkele decennia aan ervaring opgebouwd en zijn zo meegegroeid met de strengere eisen.” © Cactusfestival

Wat zijn de grootste uitdagingen voor de Europese festivalsector?

Gestegen productiekosten	67%
Artiestencontracten	55%
Ticketverkoop	40%
Extreme weersomstandigheden	33%
Sponsoring	21%

Bron: European Festival Report 2024, enquête uitgevoerd bij 222 Europese festivalorganisatoren.

festivalsector. “Aan iedereen die nu iets nieuws uit de grond wil stampen, wens ik heel veel volharding en succes toe”, reageert Tim Beuckels. “Wij hebben intussen al enkele decennia aan ervaring opgebouwd en zijn op die manier meegegroeid met de strengere eisen. Zeker de laatste jaren zijn de draaiboeken rond veiligheid, duurzaamheid en geluidsnormen alleen maar dikker geworden.”

Een heikel punt binnen de sector is de verplichte omschakeling naar herbruikbare bekertjes. Sinds juni 2023 mag er op evenementen enkel nog drank

Sofie Pauwels, woordvoerder Festival Dranouter: "We vragen ons oprecht af of het systeem met herbruikbare bekertjes wel degelijk milieuvriendelijker is." © Festival Dranouter

geserveerd worden in herbruikbaar materiaal. Grote spelers als Pukkelpop en Rock Werchter hebben in 2024 bij de overheid nog eens aangedrongen om het systeem te herbeoordelen. Ook bij Festival Dranouter zijn ze niet gelukkig met de wetgeving. "We vragen ons oprecht af of het systeem met herbruikbare bekertjes wel degelijk milieuvriendelijker is", aldus Sofie Pauwels. "In het verleden installeerden we op de festivalweide een eigen recyclagepark waar onze vrijwilligers rigoureus maar liefst elf verschillende fracties selectief inzamelden."

Een festival kan niet zonder vrijwilligers. Tijdens de festivaldagen loopt hun aantal fors op: bij het Cactusfestival tot meer dan 500, bij Festival Dranouter zelfs meer dan 1.000. Zij worden aangestuurd door een team van een tiental vaste medewerkers. Algemeen klinkt het dat het steeds moeilijker wordt om vrijwilligers te vinden. Bij het Cactusfestival of Festival Dranouter is dat alvast niet het geval. "Wij hebben geen enkel probleem om de werkroosters in te vullen. Integendeel, de vraag is groter dan het aanbod", reageert Tim Beuckels. "Meteen na corona was het misschien net iets moeilijker, maar op vandaag is dat geen issue", aldus Sofie Pauwels.

"Onze organisatie Dranoeter vzw heeft een jaarwerking – waarvan Festival Dranouter het jaarlijkse hoogtepunt is – die steunt op vrijwilligers. Doorheen het hele jaar organiseren we klusdagen en uitstappen naar Festival Dranouter-partners. Daarnaast reiken we relevante opleidingen aan zoals een EHBO-cursus of een tapcursus. Ook andere onderdelen van de jaarwerking rusten op vrijwilligers, waardoor we een hechte, onmisbare community creëren."

Fiscale bom

Dat een festival organiseren soms lijkt op een bedrijf runnen, is ook de fiscus niet ontgaan. Die oordeelt dat de professionele organisatie van een muziekfestival onder de vennootschapsbelasting valt, ook al hebben de meeste organisatoren het statuut van een vereniging zonder winstoogmerk (vzw).

Onder andere Labadoux in Ingelmunster en Rock Ternat kwamen zo in het vizier van de fiscus. Die laatste organisator besliste dan maar om de stekker eruit te trekken. "Begin 2024 werd Rock Ternat onderworpen aan de vennootschapsbelasting met een retroactieve invordering die een grote impact had op de financiële buffer.

Naast de extra fiscale en bijgevolg financiële druk brengt deze classificatie als onderneming ook grotere aansprakelijkheden voor de vrijwillige bestuurders met zich mee. Zoveel aansprakelijkheid wenst niemand naar zich toe te trekken. Dan stopt het daar", laten de organisatoren op hun website weten.

"90 procent van de festivalorganisatoren zijn vzw's die voor 100 procent draaien op vrijwilligers", weet Serge Platel. Hij roept alvast de politiek op om een werkbaar kader te creëren: "Nu vele vzw's in België achterstallige vennootschapsbelasting moeten betalen, bloedt mijn hart. Als we een festivalregio willen blijven die internationaal erkenning krijgt, dan vraagt dat om een unieke aanpak."

"90% van de organisatoren zijn vzw's die draaien op vrijwilligers."

Serge Platel, directeur FMiV

"Vandaag zijn concerten veruit de belangrijkste bron van inkomsten voor artiesten."

Serge Platel, directeur FMiV

Afvalbeleid West-Vlaamse festivalorganisatoren

“Duurzaamheid is cruciaal, maar het moet betaalbaar blijven”

Bart Vancauwenberghe, freelancejournalist

Eind december 2023 publiceerde OVAM de studie ‘Afval en materialen op festivalcampings’, uitgevoerd door Deloitte en MAS Research. Daaruit blijkt dat er bij festivalorganisatoren veel goede wil is om zo groen mogelijk te werken, maar dat dit in de realiteit allesbehalve simpel is. We vroegen aan vier West-Vlaamse festivals hoe zij dat probleem aanpakken.

Cijfers gebaseerd op informatie van acht festivals in de periode 2021-2023, geven aan dat er per festival 1.800 tot 6.000 kampeerders waren, die elk tussen 1,36 kg en 2,02 kg afval achterlieten. Daarvan is het overgrote deel restafval (63,6 tot 76,6%), gevolgd door PMD (18,5 tot 35%). Papier en karton, glas en GFT vertegenwoordigen een veel kleiner deel.

Als zoveel mensen op één plek samenkomen, is een sluitend beleid cruciaal om de berg afval die bij het einde van een festival achterblijft, zo goed mogelijk te beheren. De overheid treedt daarin steeds strenger op. Zo zijn vanaf 1 januari 2025 wegwerpverpakkingen helemaal verboden. Sensibilisering, voldoende faciliteiten voor sortering en minutieus uitgevoerde opruimacties

staan daarom met rood aangestreept in het prioriteitenlijstje van elke organisator. Op basis van interviews met vier West-Vlaamse festivalorganisatoren schetsen we een zo volledig mogelijk beeld van de duurzaamheidsuitdagingen voor festivals, en hoe ze die uitdagingen aanpakken.

WECANDANCE: “We laten het strand properder achter dan voor het festival”

Voor WECANDANCE, het beachfestival voor elektronische muziek op het strand van Zeebrugge, is een duurzaam afvalbeleid al langer een echte prioriteit. De organisatoren plannen dit jaar nog extra initiatieven om hun ecologische identiteit in de verf te zetten.

“Toen we in 2013 startten, was duurzaamheid meteen een aandachtspunt”, getuigt Brand Manager Evelien De Lint. “Dat vertaalde zich toen al in het gebruik van herbruikbare bекers en het verbieden van wegwerpplastic en rietjes. Voor de catering lag de focus op samenwerking met lokale partners, lokale ingrediënten en een voldoende ruim vegetarisch of veganistisch aanbod. Een jaar later kwam daar het gebruik van ecovacuumtoiletten bij, die minder dan één liter water per spoelbeurt verbruiken. We deelden ook zakasbakken uit om te vermijden dat rokers hun peuken op de grond gooien.”

Strand zeven
De daaropvolgende jaren zetten de organisatoren sterk in op het sensibiliseren van bezoekers. “Daarnaast hebben we ons bij Stad Brugge geëngageerd om het strand properder achter te laten dan voor we het terrein in gebruik nemen. Zo zeven we bijvoorbeeld het strand om ondergewaaid afval en sigarettenpeuken te kunnen opruimen. De creatie van rookvrije zones – die we in 2025 nog uitbreiden – en de beslissing om geen sigaretten meer te verkopen, zijn eveneens een meerwaarde. Opruimen doen we trouwens ook in de wijk vlak bij

het festival, om de hinder voor de buurt zoveel mogelijk te beperken.” WECANDANCE beperkt ook op andere manieren de ecologische voetafdruk: er rijden extra nachttreinen naar Antwerpen en Brussel, het artiestentransport gebeurt met elektrische wagens, en energieverbruik wordt strikt gemonitord om zo efficiënt mogelijk om te gaan met het gebruik van het vaste net en het inzetten van generatoren.

Professionalisering

Sinds 2021 zijn de groene initiatieven verder geprofessionaliseerd. “Dat danken we onder meer aan de samenwerking met gespecialiseerde duurzaamheidspartners binnen de evenementensector. We werken ook met SDG’s (Sustainable Development Goals, red.) om onze acties meetbaar te maken. Daarnaast hanteren we een streng beleid dat al onze medewerkers en leveranciers moeten onderschrijven als ze hun accreditatie aanvragen. Voor onze bezoekers, medewerkers en leveranciers stellen we jaarlijks een Growing Green-dossier op, waarin we onze groene visie en initiatieven toelichten.” Al die inspanningen vereisen

veel van de organisatie. “Vooral de nieuwe wetgeving inzake het splitsen van biologisch afbreekbaar afval, zoals etensresten, speelt een grote rol. Samen met de herbruikbare bекers en borden voor etenswaren, leidt dat tot meer werk op het terrein. We plaatsen bijvoorbeeld extra containers om frituurvet op te halen en etensresten te verzamelen.”

“Al die acties vertegenwoordigen een substantieel bedrag en vormen dus een aanzienlijke kost, maar vanuit ons DNA vinden we het logisch om daar voldoende aandacht en budget voor te voorzien”, besluit Evelien.

“Vanuit ons DNA vinden we het logisch om voldoende aandacht en budget voor duurzaamheid te voorzien.”

Evelien De Lint, WECANDANCE

“Toen we in 2013 startten, was duurzaamheid meteen een aandachtspunt.”

Evelien De Lint, WECANDANCE

Hype'O Dream: "Herbruikbare bekertjes vergen een enorme logistieke organisatie"

Liefst 200.000 herbruikbare bekertjes, een eigen zonnepanelenpark én een uitstekend partnership met de boer die het festivalterrein verhuurt: het zijn maar enkele troeven die Hype'O Dream uit de hoed tovert. "We overwegen nog andere initiatieven, maar het moet natuurlijk allemaal betaalbaar blijven", zegt duurzaamheidsverantwoordelijke Samuel Vanryckeghem.

"Vanryckeghem is sinds 2017 accountmanager bij Vanheede Environment Group. Met die knowhow als achtergrond, staat hij als medeorganisator intussen al een negental jaar in voor het duurzaamheidsbeleid van Hype'O Dream in Waregem.

"We hebben ons eigen afvalplan, deels opgesteld samen met landbouwer Thierry Cool. Hij is de pachter van de 6 à 7 hectare grond waar we ons festival organiseren en stond erop om de opkuis voor zijn rekening te nemen. Alles begint bij het voorzien van voldoende afvalbakken, waar de bezoekers hun afval zo bewust mogelijk in sorteren. Het is fijn om te zien dat jeugdige festivalgangers daar een voortrekkersrol

in spelen. Backstage brengen we alle bakken naar het domein van boer Thierry, waar hij alles zorgvuldig scheidt in aparte bunkers, om ze na afloop van het festival naar een afvalverwerker te brengen."

Tractor met zuigsysteem

Sinds 2022 duurt Hype'O Dream twee opeenvolgende dagen. "Bij het begin van dag twee moet het terrein weer kraaknet zijn. Daarom begint een afvalteam, geleid door boer Thierry, om 1.30 uur met een sweeping van het volledige terrein. Dat is werken tegen de tijd, want om 12 uur herbegint het feest. Na de tweede dag is er meer tijd voor een grondige schoonmaak. De pachter doet dat met een tractor waaraan een zuigsysteem is bevestigd, zodat hij alle

resten – ook kleine, scherpe voorwerpen – kan verwijderen. Dat is cruciaal omdat hij later het gras maait, droogt en als veevoeder verkoopt. Het gras moet dus volledig zuiver zijn." Vorig jaar moest het festival voor het eerst met herbruikbare bekertjes werken. "De kunst bestaat erin om te zorgen dat de bezoeker daar zo weinig mogelijk van merkt. Achter de schermen vergt het een enorme logistieke organisatie. We hebben vorig jaar 200.000 herbruikbare bekertjes gehuurd. Die komen na gebruik massaal binnen in onze bars. Een 'eco cup team' stapelt ze in bakken, zet die op paletten en 'verzegelt' die paletten. Na afloop van het festival worden ze opgehaald en gewassen in een industriële wasserij. Optie twee is minder bekertjes bestellen en ter plaatse een

wasstraat voorzien, maar ook dat is een immense investering. Je kan je trouwens afvragen of de CO₂-impact van die herbruikbare bekertjes effectief zo laag ligt; per slot van rekening moeten ze ook worden getransporteerd en gewassen."

Hype'O Dream wekt een deel van de benodigde stroom zelf op via batterijen gekoppeld aan een zonnepanelenpark, dat de jongste jaren almaar groter wordt. "Daarmee kunnen we nu zowat 20% van het integrale stroomverbruik afdekken. De rest komt van generatoren, die op fossiele brandstoffen werken. Op termijn willen we het aantal PV-panelen optrekken om 50% van

onze energiebehoefte af te dekken. We overwegen ook een investering in een 'mobiele' windmolen, maar het sop moet natuurlijk de kool waard zijn", besluit Samuel Vanryckeghem.

"Je kan je afvragen of de CO₂-impact van herbruikbare bekertjes effectief zo laag ligt."

Samuel Vanryckeghem,
Hype'O Dream

Labadoux: "Het engagement voor klimaatvriendelijkheid wordt steeds uitdagender"

"We zijn absoluut pro duurzaamheid, maar het moet wel betaalbaar blijven". Met die quote vat Carl Windels, organisator van muziekfestival Labadoux in Ingelmunster, goed het gevoel samen dat bij veel van zijn collega's leeft. "We doen alles om zo klimaatvriendelijk mogelijk te zijn. Tegelijk moeten we er voor zorgen dat die inspanningen in verhouding zijn met de talrijke andere aandachtspunten."

36 keer al stond Labadoux op de kalender. Het middelgrote Ingelmunsterse festival, dat Carl graag omschrijft als een gezellige kroeg in groot formaat, stond er vroeger op om bier in glazen te serveren en ijverde zo lang mogelijk om frisdranken in flesjes aan te bieden. "Het is begrijpelijk dat we dit om veiligheidsredenen niet meer mogen doen, maar qua duurzaamheid was die aanpak wel stukken beter dan wegwerpbekertjes en de huidige herbruikbare bekertjes. Die laatste vergen een enorme logistieke organisatie en brengen ook vragen met zich mee: als je ze gratis geeft, ben je er gegarandeerd een resem kwijt en dat kost geld. Vraag je voor elke beker een waarborg, dan is dat vaak een extra financieel obstakel voor iemand die zijn vriendengroepje wil trakteren. Bovendien is ook de klimaatafdruk van herbruikbare bekertjes niet te onderschatten."

Financieel aspect

Carl Windels ervaart dat festivalorganisatoren sinds de coronacrisis in een nauwer keurslijf gedwongen zijn. "Uiteraard willen we zoveel mogelijk inzetten op klimaatvriendelijkheid, maar dat engagement wordt steeds uitdagender. Artiesten en logistieke materialen bijvoorbeeld zijn flink duurder geworden, wat je financiële ruimte beperkt. Daarnaast worden festivals zo'n beetje als de grote 'vervuilende' boosdoener gezien. Die perceptie wil ik nuanceren: festivalgangers doen wel degelijk hun best om zo goed mogelijk hun afval te sorteren. Daardoor hebben we de gescheiden afvalstromen beter onder controle. De tijden dat je hier kilo's plastic zag rondslingeren zijn voorbij. De milieu-impact van festivals blijft al bij al vrij beperkt in vergelijking met die van supermarkten, waar dagelijks immense hoeveelheden verpakkingen

de deur uitgaan."

Labadoux gaat in 2025 overigens voor het eerst sinds lang niet door. "We zijn met de bestuursploeg aan het brainstormen over een nieuwe toekomst, waarvan de krijtlijnen nog niet helemaal vastliggen. We hebben onszelf de tijd gegeven om een nieuwe aanpak te bedenken, maar je moet sowieso rekening houden met het financiële, organisatorische en wetgevende aspect. Er is zeker nog motivatie en goesting om door te doen, maar de balans moet goed zitten. Per slot van rekening doen we dit allemaal met vrijwilligers."

"De impact van festivals blijft al bij al vrij beperkt."

Carl Windels, Labadoux

Hype'O Dream wekt een deel van de benodigde stroom zelf op via batterijen gekoppeld aan een zonnepanelenpark, dat de jongste jaren almaar groter wordt.
© Hype'O Dream

Alcatraz: “Onze groene identiteit is een hefboom voor een duurzaamheidscommunity”

Alcatraz, het metalfestival in Kortrijk, staat niet alleen bekend om zijn stevige line-up, maar ook om zijn stevige inspanningen op vlak van duurzaamheid. Het festival werkt aan de vermindering van plastic, en ook energieverbruik en voedselverspilling krijgen aandacht. “We zijn altijd bewust bezig geweest met onze impact op de buurt en omgeving”, zegt persverantwoordelijke Bernard De Riemacker. “Sinds 2020 hebben we daar echt een georganiseerd beleid voor opgezet.”

Een van de grootste uitdagingen van een festival is het achterlaten van een schoon terrein. Alcatraz pakt dit structureel aan. “Wie op de camping arriveert, krijgt een vuilniszak,” legt De Riemacker uit. “Daarnaast plaatsen we overal vuilnisbakken en gaat er dagelijks een opruimteam rond. Alcatraz is verspreid over vier dagen; na dag één, twee en drie komt een opruimdienst in actie. Na afloop controleren we elke vierkante meter. Door deze aanpak blijft het terrein erg proper, iets waar zowel medewerkers als bezoekers trots op zijn. Er is veel respect tussen de vrijwilligers die daaraan bijdragen.”

Voedselverspilling

Een andere grote uitdaging is het achterlaten van tenten en voedsel. Alcatraz heeft daar een oplossing voor. “Wie zijn tent doneert of laat staan, weet dat die een tweede leven

krijgt,” zegt De Riemacker. “We zorgen ervoor dat deze naar vluchtelingen of mensen in nood gaan. Ook voedsel dat nog goed is, krijgt een nieuwe bestemming. Vrijwilligers brengen restanten naar de vzw Alle Beetjes Helpen. Zo beperken we verspilling tot een minimum.”

Alcatraz zet actief in op het verminderen van plastic. De herbruikbare bекers spelen daarin een sleutelrol. “Onze бекers worden telkens opnieuw gebruikt, waardoor we honderdduizenden wegwerpbekers vermijden,” aldus De Riemacker. “Dat vraagt een goede logistieke aanpak, maar het loont. Bovendien vervangen we voedselverpakkingen steeds vaker door kartonnen alternatieven.”

Ook het energieverbruik wordt steeds groener. “We zetten een stijgend percentage hernieuwbare energie

in,” vertelt De Riemacker. “Tijdens het festival en de opbouw gebruiken we een zonnepanelenpark dat de generatoren van het terrein en de camping aanstuurt. We blijven zoeken naar duurzame initiatieven en zetten daarvoor een bepaald percentage van ons budget in. Die inspanningen betalen zichzelf niet terug, maar ze hebben bij onze bezoekers wel meer bewustzijn gecreëerd. Je kan gerust stellen dat onze groenere identiteit de hefboom voor een duurzaamheidscommunity is geweest.”

“Wie zijn tent laat staan, weet dat die een tweede leven krijgt.”

Bernard De Riemacker,
Alcatraz

Alcatraz zet actief in op het verminderen van plastic, onder meer via herbruikbare бекers.© Alcatraz Open Air

Festivals als motor van de economie

Hoe West-Vlaamse bedrijven meebouwen aan zomers feestgedruis

Joyce Mesdag, freelancejournalist

Festivals zijn niet alleen een bron van muziek en plezier, maar ook een belangrijke economische motor. In West-Vlaanderen bouwen tal van bedrijven mee aan deze tijdelijke feestdorpen: van de brouwer die de drank levert tot de technicus die licht en geluid installeert, de stellingbouwer, de tentenleverancier of de specialist in herbruikbare bekertjes. Achter elk festival schuilt een netwerk van lokale ondernemers die hun expertise en creativiteit inzetten om elk evenement mogelijk te maken. Wat drijft hen om steeds opnieuw die veeleisende, maar boeiende sector te bedienen?

Het begint bij evidente zaken: een podium, techniek, en een hapje en een drankje erbij. Voor dat eerste zorgt Jari Maene met zijn bedrijf **Sky Steigers** uit Aartrijke. Hij staat al vijf jaar in voor de stellingbouw op evenementen, van podia en decors tot vipplatformen. Sky Steigers doet zo'n 80 evenementen per jaar: "Dat kunnen echt kleine events zijn, waar we met twee mensen een halve dag werk aan hebben. Aan grotere evenementen werken we dan weer met vijftien mensen drie, vier dagen van 's morgens vroeg tot 's avonds laat. We kregen de voorbije jaren opdrachten binnen van onder meer Festival Dranouter, Cactusfestival in Brugge, de Hoppefeesten in Veurne, Dreambeats in Kortemark en Land of Love in Torhout."

Sky Steigers heeft een vast team van tien mensen. In het festivalseizoen komen er tien extra werkrachten bij. Dat moet ook, want zo'n festivalseizoen is erg pittig, volgens Maene: "Deadlines zijn nergens zo strak als in de evenementensector. Tegelijk is het ook het tofste werk om te doen en is de sfeer tijdens de opbouw erg aangenaam. Hoe dat komt, is moeilijk in te schatten. Ik denk dat de ontspannen festivalsfeer er misschien al hangt tijdens de opbouw. En je werkt natuurlijk met zijn allen

samen naar iets toe, wat sowieso een goed gevoel geeft."

Sky Steigers is naast de evenementensector ook actief in de bouwsector. Stellingbouw is stellingbouw, denk je dan, maar er is duidelijk een verschil in aanpak.

"Deadlines zijn nergens zo strak als in de evenementensector."

Jari Maene, Sky Steigers

Zo komt er op de festivalweide meestal meer creativiteit aan te pas dan op een bouwterrein: "We zitten altijd samen met de organisatie om de ideale stellingen uit te tekenen. Vaak hebben ze zelf al een concreet idee of hebben ze elders iets gezien dat ze ook eens willen proberen. Maar even goed rekenen ze op ons voor voorstellen. Op vlak van budgetten zien we ook een verschil. In beide sectoren telt elke euro, maar in de festivalsector wordt altijd wat meer ruimte voor creativiteit gemaakt. Ze schuiven al sneller met budgetten voor een goed idee."

Klank en licht, én vlammen

Podia kunnen op festivals niet ontbreken, maar zonder techniek kan je natuurlijk evenmin vooruit. Zo zorgt **TeXlab** uit Brugge ervoor dat de artiesten goed te horen en te zien zijn. "Wij versterken het geluid, belichten het podium, zorgen voor special effects zoals rookpluimen of vlammenwerpers, en leveren gespecialiseerd dj-materiaal", vertelt zaakvoerder Peter Dumon. "We waren onder meer in Brugge al aan het werk op het opkomend elektronisch festival Nomade Open Air, het Cactusfestival, BurgRock en Benenwerk."

Ook buiten de festivalperiode blijft TeXlab in de evenementensector actief. Peter Dumon kan dus niet zo goed vergelijken, maar de sector heeft duidelijk zijn hart gestolen: "Het is best een veeleisende en intensieve sector. Harder kunnen deadlines bijna niet zijn. Tegelijk is het een geweldig toffe sector om in te werken. Net omwille van de deadlines, want het geeft veel voldoening als je die haalt. Onze job is ook erg afwisselend. Je werkt telkens met andere mensen, op andere locaties. Héél soms zorg ik ervoor dat ik zelf niet van dienst ben. Dan kan ik echt genieten van het optreden en fier zijn dat wij daaraan hebben bijgedragen."

"Het is een veel-eisende, maar wel erg toffe sector om in te werken."

Peter Dumon, zaakvoerder TeXlab

TeXlab uit Brugge zorgt voor belichting, geluidsversterking en special effects op festivals... © Foto Jan

Geen festival zonder drank

Zonder een drankje of een hapje kunnen de optredens dan wel doorgaan, maar er zou toch maar weinig festivalsfeer te rapen vallen. **Brouwerij De Brabandere** in Harelbeke is dan ook een graag geziene leverancier op festivals. Moen Feest, de Brugse Bavik Dagen, Labadoux in Ingelmunster, Retro Sur Mer in Wenduine, en sinds kort ook Festival Dranouter: allemaal rekenen ze op De Brabandere voor de levering van drank.

Ook omgekeerd zijn festivals voor zaakvoerder Albert De Brabandere graag geziene klanten, en niet alleen omwille van de omzet: "Tijdens festivals wordt uiteraard op korte tijd een grote hoeveelheid drank verzet, maar dat is relatief als je het vergelijkt met een goed draaiend café dat het hele jaar open is. Cafés zijn voor ons om die reden even belangrijke klanten." Op het vlak van visibiliteit hebben festivals wel duidelijk een stapje voor op de andere klanten: "Festivalgangers zijn op hun gemak,

ze genieten van de muziek, het gezelschap, van een glas erbij. Het is heel belangrijk om in zo'n ontspannen setting als merk aanwezig te zijn. We rekenen er een beetje op dat diezelfde festivalganger nadien in de rayon van de winkel sneller voor onze producten zal kiezen."

Voor visibiliteit kan Cup Concept Belgium uit Gistel ook wel zorgen. Het bedrijf is een dochteronderneming van verpakkingsbedrijf Biopack en focust op de verkoop en verhuur van herbruikbare bekertjes. "Organisatoren kunnen de bekertjes aankopen en zich daarna zelf over het logistieke luik en het wassen ontfermen", zegt zaakvoerder Stijn De Meulemeester "Of ze kunnen de bekertjes bij ons huren en de logistiek en het wassen al dan niet aan ons uitbesteden. De eindreiniging doen we omwille van hygiënische redenen sowieso altijd zelf. Wij hebben een industriële wasstraat die de bekertjes op hoge temperatuur schoonmaakt en droogt."

Cup Concept levert herbruikbare bekertjes aan festivals. "Ze kunnen tot 300 keer opnieuw gebruikt worden", zegt zaakvoerder Stijn De Meulemeester. © Foto Jan

"We rekenen erop dat festivalgangers nadien in de winkel sneller voor onze producten kiezen."

Albert De Brabandere, Brouwerij De Brabandere

De meeste organisatoren kiezen ervoor om te huren, merkt De Meulemeester: "Bij kleine opdrachten, tot 2.000 bekertjes bijvoorbeeld, is het nog haalbaar om de bekertjes te kopen en er het extra werk bij te nemen. Maar van zodra het over een groter aantal bekertjes gaat, besteden organisatoren dat liever uit. Wij ontzorgen de festivalorganisaties en kunnen evenementen aan tot pakweg 500.000 bekertjes. Voorbeelden van onze klanten zijn de Bierfeesten in Oudenaarde, Campo Solar in Damme, Tastoe Middelkerke, Feest in het Park in Brugge en de Gentse Feesten."

Dat ontzorgen kan ver gaan. "Zo kunnen organisatoren hun logo op de bekertjes laten drukken. Wij stockeren die dan voor hen en halen ze enkel boven voor opdrachten van die klant. Vooral steden en gemeenten en brouwerijen kiezen voor die optie. We zorgen ook dat we in het weekend bereikbaar zijn, mochten organisatoren door pakweg prachtige weersomstandigheden plots méér bekertjes nodig hebben."

Het bedrijf heeft ongeveer 1,2 miljoen bekertjes op voorraad: "Onze bekertjes zijn hoogtransparant, zo goed als onbreekbaar en kunnen tot meer dan 300 keer worden gebruikt. We hebben ondertussen ook herbruikbare borden en bestek in ons aanbod, al zijn die voorlopig enkel verplicht bij events die door overheden worden georganiseerd."

Mobillux levert horecatrailers aan een vijftal West-Vlaamse festivals. "Maar die zijn erg belangrijk voor onze naamsbekendheid", zegt medezaakvoerder Dylan Castelein. © Luc Demiddele

Mobiele horecatrailers

Bij een fris drankje horen op een festivalweide liefst ook hapjes. En ook daarvoor heb je uitrusting nodig. Je ziet op festivals dan ook regelmatig de mobiele horecatrailers van Mobillux opduiken. **Mobillux** wordt getrokken door de broers Dylan en Donnely Castelein en is een dochteronderneming van CD Constructs uit Roeselare, dat professionele keukens ontwerpt, bouwt en onderhoudt.

"Met onze units hebben chefs een volledig uitgeruste keuken ter plaatse", legt Dylan Castelein uit. "Dat maakt ons een aantrekkelijke partner voor festivalorganisaties of voor cateraars op festivals. Zo kon je onze trailers al spotten op Campo Solar in Damme, Nieuwpoort Beach Festival of Kookeet in Brugge. We zijn ook telkens aanwezig op de vipcamping van Rock Village bij Rock Werchter." Vooral de service die Mobillux biedt maakt voor hun klanten het verschil. "Wij zorgen voor een permanentie van 7/7. Een oven die defect blijkt op zondag, daar kan je ons voor opbellen. Dat is essentieel in de eventsector."

Ook buiten festivals doen klanten graag beroep op Mobillux: "Topchefs gebruiken onze trailers bijvoorbeeld voor

feesten op verplaatsing. Maar ook VDAB is een van onze klanten. Festivals maken eigenlijk maar een heel klein deeltje van onze business uit. Ik schat dat we er zo'n vijftal per jaar doen. Maar ze zijn wel belangrijk voor onze naamsbekendheid. Het is al vaker voorgekomen dat chefs of organisaties die ons op festivals leerden kennen, nadien aanklopten bij ons moederbedrijf voor een vaste professionele keuken."

Onzichtbaar maar essentieel

Een goed uitgeruste keuken zonder energie, dat lukt uiteraard niet. Ook voor onder meer klank, licht en special effects is er flink wat energie nodig. Het team van **Intermetal Motor** uit Wielsbeke mag dan niet altijd even zichtbaar zijn, zonder hen zou er gewoonweg geen festival zijn. "Wij zorgen voor elektriciteit, verlichting en verwarming of koeling op plekken waar die niet voorhanden zijn", zegt zaakvoerder Sven Lagae. "Dat is voornamelijk in de bouwsector en de industrie, maar de evenementensector maakt een steeds groter aandeel van ons orderboek uit."

In dat orderboek staan ondertussen heel wat bekende festivals: WECANDANCE in Zeebrugge, Beach Festival in Nieuwpoort, Highlight Festival in Ieper of Campo Solar in Damme.

"We zorgen voor een stroomnetwerk, van generatoren en verdeelkasten tot kabels en batterijen. Indien nodig, voorzien we ook klimaatregeling en functionele verlichting, bijvoorbeeld op de parking of backstage. Sfeerverlichting of klank en licht voor het event doen wij niet, daar zijn gespecialiseerde firma's voor. Maar inderdaad, ook die kunnen niet zonder de stroom die wij aanleveren."

Het bedrijf telt vijftien personeelsleden. "In de zomer komen er nog een vijftiental jobstudenten en freelancemedewerkers bij. Dat is uiteraard de drukste periode van het jaar op vlak van events. Vroeger hadden we netjes één festival per weekend, maar er komen steeds meer festivals bij of bestaande events schuiven al eens een weekje vooruit of achteruit. Dus nu is het elk jaar puzzelen om voldoende materiaal te hebben om meerdere festivals tegelijk te coveren. Eindeloos veel materiaal aankopen, dat dan de rest van het jaar staat te verkommeren, is geen optie. Het is telkens zoeken naar een evenwicht. Het gaat trouwens niet alleen over materiaal, we moeten ook voldoende mensen hebben. Wij zorgen immers voor permanentie op alle events. Want géén stroom? Dan is het gedaan met het feestje, en dat kan

uiteraard niet." Ondanks het puzzelen is de festivalsector een leuke sector om in te werken: "Zeker en vast. Maar het is ook een veeleisende sector. Een stroomnetwerk opzetten in de bouw, dat is één keer opbouwen en maanden laten staan. De festivalsector, dat betekent enkele dagen of zelfs weken opbouwen, voor een paar showdagen, en dan opnieuw afbreken."

(Nood)weer voorspellen

Stroompannes kan je zoveel mogelijk voorkomen of verhelpen, maar aan het veranderlijke Belgische weer valt niet echt te ontsnappen, of toch?

MeteoSupport uit Anzegem helpt alvast festivalorganisatoren om de impact van het weer op hun festival zoveel mogelijk te beperken. Enkele heel grote events blijven liever discreet over de samenwerking met MeteoSupport, maar met onder meer Hype'O Dream, Moen Feest, Beauville, Voodoo Village en Campo Solar kan het bedrijf van Nicolas Roose al mooie referenties voorleggen.

Als we terugdenken aan de gevolgen van het noodweer in 2011 tijdens Pukkelpop, dan is de keuze voor 'weerbewaking op maat' logisch. "Veiligheid is uiteraard

een van de belangrijkste redenen om met ons in zee te gaan", zegt Roose. "Wij werken hyperlokaal en kunnen noodweersituaties dus heel specifiek voorspellen. Maar ook economische redenen spelen mee. We kunnen pakweg een week op voorhand voorspellen of er een problematische hoeveelheid regen zal vallen. Dat geeft organisaties de tijd om voorbereidingen te treffen: offertes opvragen om rijplaten te voorzien of zand of schors te laten aanrukken. Als je de dag zelf in actie moet schieten, blijft vaak enkel de duurste oplossing over."

En ook op vlak van beleving kan MeteoSupport het verschil maken. "Het geeft festivals een streepje voor als ze op exact het juiste moment zonnecrème kunnen uitdelen of voldoende fris water kunnen voorzien." Vroeger volgden organisatoren het weer zelf zo goed mogelijk op, maar ze hebben daarvoor niet meteen de nodige kennis of tijd. "Wij werken samen met weeranalisten en ontzorgen de festivalorganisaties. Die hebben het al meer dan druk genoeg, zonder ook nog eens te moeten stressen over de weersomstandigheden."

Organisatoren weten dat bijzonder te waarderen. De eventsector ligt dan ook mee aan de basis van de groei van het bedrijf: "We doen zo'n 500 events per jaar. Maar ook de lokale overheden hebben MeteoSupport mee gemaakt tot wat het nu is. Voor hen monitoren we het hele jaar door het weer, wat voor recurrente inkomsten zorgt."

En als het niet anders kan

Het weer accuraat kunnen voorspellen is een grote hulp, maar regenbuien uitschakelen, dat lukt jammer genoeg nog niet. **Alkover** uit Kortemark zorgt daarom voor degelijke tenten. De festivalsector is er goed voor 10% van de omzet. "We hebben tenten van pakweg 12 vierkante meter tot enkele duizenden vierkante meter. We zijn vooral gespecialiseerd in privéfeesten, maar ook voor festivals mochten we al tenten leveren, bijvoorbeeld voor Feest in het Park en Cactusfestival in Brugge. De tenten die we daar leveren zijn niet de eyecatchers waarin de optredens plaatsvinden, maar eerder de functionele tenten: de tent voor de bar, de bekerinruilstand, de kleedkamers. Niemand let daar echt op, maar het zijn er veel, en ze zijn ook belangrijk voor een festival."

De West-Vlaamse bedrijven die meewerken aan festivals zijn meer dan louter leveranciers: ze zijn partners in beleving, zichtbaar én onzichtbaar aanwezig op en rond de festivalweide. De festivalsector biedt hen niet alleen omzet en naamsbekendheid, maar ook een platform om hun vakmanschap en creativiteit ten volle te tonen. Het is een sector die vraagt om flexibiliteit, snelheid en teamwork, maar die tegelijk veel voldoening schenkt. Zo bouwen deze bedrijven, elk op hun manier, mee aan de onvergetelijke momenten die festivals zo bijzonder maken — én versterken ze de economische veerkracht van West-Vlaanderen.

Festivals versterken lokale economie en vice versa

"Wij hebben de ondernemers even hard nodig als zij ons"

Joyce Mesdag, freelancejournalist

Alle festivals, groot of klein, hebben één ding gemeen: ze brengen de lokale economie tot leven. Dat doen ze via samenwerkingen met handelaars, leveranciers en dienstverleners. Grote evenementen als Alcatraz Open Air en Kamping Kitsch Club in Kortrijk vullen hotels en horecazaken, terwijl kleinere festivals als Moen Feest in Zwevegem lokale ondernemers actief betrekken bij de organisatie. "Het is een win-winsituatie."

Dat de lokale economie baat heeft bij festivals, daar hoeft je Wouter Allijns, schepen van Middenstand in Kortrijk, niet van te overtuigen. "Ik wil dat zelfs nog wat meer opentrekken, want de meeste events in onze stad hebben een positief effect op onze lokale economie. Vanaf de paasfoor valt er elk weekend wel iets te beleven: van een beachvolleytoernooi tot een triatlonwedstrijd, en van de Sinksenfeesten tot kleinere optredens. Al die events brengen elke keer mensen naar Kortrijk. Ze eten en drinken, shoppen, en blijven soms zelfs overnachten. Lokale ondernemers signaleren me vaak dat ze enorm dankbaar zijn voor de vele activiteiten die we naar onze stad halen. Het kost ons wel wat, maar we krijgen er veel voor terug."

De grootste events in Kortrijk zijn met voorsprong de festivals Kamping Kitsch Club en Alcatraz Open Air. "De timing van die festivals is perfect", zegt Allijns. "Kortrijk is een middelgrote stad, waar toeristen naartoe komen om te citytrippen. Dat valt tijdens de zomer een beetje stil, omdat mensen dan eerder langere vakanties boeken. Maar tijdens Kamping Kitsch en Alcatraz in augustus zijn alle hotels in de stad wél volgeboekt. En zelfs al zakt maar een klein percentage van de festivalgangers naar de stad af, dan betekent dat toch meteen veel extra mensen."

De positieve invloed van events beperkt zich niet tot de horeca, zegt Allijns nog. "We sturen voor de organisatie van events zoveel mogelijk aan op samenwerking met lokale partners. Alcatraz en Kamping Kitsch doen dat sowieso al. De organisatoren komen immers zelf uit de regio, en dan is het logisch dat zij samenwerken met ondernemers die ze kennen. Krijgen wij omgekeerd als stad vragen van lokale ondernemers, dan brengen wij hen met de organisatie in contact."

"We brengen mensen naar Kortrijk die anders nooit naar hier zouden afzakken."

Bernard De Riemacker, Alcatraz Open Air

Bernard De Riemacker van Alcatraz Open Air hoort het schepen Allijns graag zeggen. "We horen dat ook uit verschillende hoeken: Alcatraz zet Kortrijk op de kaart. We brengen mensen naar hier die anders nooit naar de stad zouden afzakken. We vinden het ook fijn dat lokale handelaars blij zijn, want dat zorgt voor goodwill bij de stad."

Alcatraz Open Air is voor lokale handelaars ook een manier om zich in de picture te zetten: als sponsor of via originele samenwerkingen. Zo konden bezoekers van Alcatraz vorige zomer in een VR-container het festival beleven als lid van een festivalband. Bedrijven uit de buurt kregen de kans om in dat concept te adverteren.

Economische boost

Ook in Brugge zien ze dat festivals een positief effect op de lokale economie hebben. "Het is moeilijk om er concrete cijfers op te kleven, maar er is duidelijk een return voor de stad", zegt bevoegd schepen Minou Esquenet. "We weten bijvoorbeeld dat 60% van de bezoekers van Bach Academie Brugge uit het buitenland komt. Dan mogen we gerust aannemen dat een groot deel van die bezoekers een overnachting boekt. En veel kans dat wie hier overnacht, de dag erna nog even in de stad blijft hangen."

Cactusfestival, in 2024 goed voor 30.000 bezoekers, doet in de mate van het mogelijke beroep op lokale leveranciers. "Voor onder meer het drukwerk, de catering en de logistiek kijken we naar de eigen regio", zegt festivaldirecteur Tim Beuckels. "Dat zijn samenwerkingen waar zowel het festival als de lokale partners baat bij hebben."

Met MeteoSupport helpt Nicolas Roose festivalorganisatoren om de impact van het weer op hun festival te beperken. © Luc Demiddele

“60% van de bezoekers van Bach Academie Brugge komt uit het buitenland.”

Minou Esquenet, schepen van Economie en Toerisme Brugge

We werken bijvoorbeeld al meer dan 20 jaar samen met onze logistieke partners. Ze zijn met ons meegegroeid en weten na al die jaren perfect wat kan en wat niet kan. Een festival opbouwen in een park is anders dan op een festivalweide zonder bomen en struiken. Dan helpt het als je mensen met ervaring ter plaatse hebt.”

Maar ook wat betreft de catering levert die lokale verankering een meerwaarde op voor het festival. “Mensen komen niet meer voor de muziek alleen, maar meer dan ooit voor de beleving errond. De food line-up moet dus ook een heel sterke affiche zijn. Dat kan makkelijker met originele, kleinere foodtrucks dan met grote spelers die op elk festival staan.

Omgekeerd is Cactusfestival voor hen

de kans om eens op een groter festival te staan en te experimenteren zonder een onmogelijk contract. We houden het graag op mensenmaat. Dat is de reden waarom cateraars zich zo talrijk aanmelden en graag terugkomen.”

Jaaromzet in één weekend

Moen Feest in Zwevegem was in 2024 goed voor ruim 15.000 bezoekers. Dat is zowat de helft van het bezoekersaantal van het Cactusfestival, maar voor een kleine gemeente als Moen een absoluut hoogtepunt. Ook Moen Feest werkt bewust zoveel mogelijk met lokale handelaars samen. “We hebben een foodtruckcorner met zo’n veertien foodtrucks, bijna allemaal uit groot-Zwevegem”, zegt Kristof Vromant, een van de drijvende krachten achter het festival. “Waarom zou je het ver zoeken als je het dicht bij huis vindt? We trekken die lijn overal door: lokale bakkers leveren de taarten en het brood voor medewerkers en artiesten, het (feest)materiaal huren we bij 4U-Renting en Partymate uit Zwevegem, Tuincentrum De Molen zorgt voor de aankleding ...” De lokale handelaars zijn trouwens vragende partij voor samenwerking.

“Niet onlogisch ook. Tijdens één weekend Moen Feest wordt evenveel gedronken als gedurende een heel jaar in een goed draaiend café. Wij werken samen met Brouwerij De Brabandere uit Bavikhove voor alle bieren en met Huis Demeyer voor wijn, champagne en frisdranken. Andere drankenleveranciers trekken geregeld aan onze mouw met de vraag of we niet willen overstappen.” “Zelfs buiten de festivalperiode worden we nog vaak aangesproken”, gaat

“Voor lokale ondernemers zijn we niet zomaar een opdrachtgever zoals alle andere.”

Sofie Pauwels, Festival Dranouter

Vromant verder. “We krijgen dan een drankje of een bedankje. Daaraan merk je dat ondernemers het appreciëren dat we aan hen denken, en niet alleen vanuit economisch oogpunt.”

“Dat is zowat de sleutel tot succes van ons festival: we betrekken het hele dorp erbij. Dat gaat verder dan de lokale handel. Lokale verenigingen steken bijvoorbeeld een handje toe in ruil voor een bijdrage voor de clubkas. We kunnen ook een beroep doen op vele tientallen vrijwilligers uit de buurt. Dat geeft echt de essentie van ons festival weer: vele schouders dragen ons festival en we gunnen iedereen iets.”

Niet zomaar een opdrachtgever

Ook Festival Dranouter werkt zoveel mogelijk met lokale handelaars samen. “Tijdens ons festival overspoelen 15.000 bezoekers een anders heel rustige regio”, zegt festivaldirecteur Bavo Vanden Broeck. “We willen daarom de handelaars die door ons festival wat hinder ondervinden ook iets gunnen. Zo bestellen we brood voor onze medewerkers bij lokale bakkers en

“We hebben een foodtruckcorner met zo’n veertien foodtrucks, bijna allemaal uit groot-Zwevegem”, zegt Kristof Vromant van Moen Feest. © Moen Feest, Jopix

© Dranouter Festival

"Tijdens Dranouter Festival overspoelen 15.000 bezoekers een heel rustig dorp", zegt festivaldirecteur Bavo Vanden Broeck. "We willen daarom de handelaars die door ons festival hinder ondervinden ook iets gunnen." © Dranouter Festival

hebben we recent een samenwerking afgesloten met brouwerij De Brabandere. En als er doorheen het jaar iets hersteld of vernieuwd moet worden, dan vragen we dat aan de schrijnwerkers hier in het dorp."

"Het is sowieso fijn om met lokale ondernemers samen te werken. Ze kennen ons festival en zijn er misschien zelf al geweest. Voor hen zijn we niet zomaar een opdrachtgever zoals alle andere opdrachtgevers." En uiteraard spelen ook ecologische redenen mee. Communicatieverantwoordelijke Sofie Pauwels: "We zouden bijvoorbeeld rijplaten uit Roemenië kunnen laten overkomen, maar duurzaam is dat niet. Als het dicht kan, is er geen reden om het verderop te zoeken."

Ook Festival Dranouter werkt niet alleen met lokale handelaars samen. "We werken bijvoorbeeld samen met De Pelgrim uit Wulvergem, een dagcentrum voor mensen met een beperking", zegt Pauwels. "Zij helpen ons tijdens het jaar met klusjes, en tijdens en na het festivalweekend met afval sorteren en het opruimen van de festivalweide. Het is leuk om die mensen hier bezig te zien, als kleine maar waardevolle schakel in onze festivalorganisatie."

De samenwerking tussen festivalorganisaties en lokale handelaars kan bedrijven een echte boost geven. Creative Stage Solutions uit Beveren-Leie is daar een mooi voorbeeld van. Het bedrijf werd mee groot dankzij Hype'O Dream in Waregem. "Ik had vroeger met een vennoot een bedrijf voor de verhuur van klank- en lichtmateriaal voor evenementen", legt zaakvoerder Thomas Vandekerckhove uit. "Organisatoren konden daarnaast op ons rekenen voor het uitdenken en opbouwen van hun hele klank- en lichtinstallatie. Hype'O Dream spotte tijdens een evenement onze installatie en kwam bij ons aankloppen voor hun festival."

Symbiose

Hype'O Dream is ondertussen goed voor 25.000 bezoekers, maar was toen nog een stuk kleiner. "Jaar na jaar groeide het festival en ook onze klank- en lichtinstallatie werd steeds indrukwekkender. Omdat dat praktischer was, namen we er steeds meer andere zaken bij, zoals de bouw van stellingen op het podium, het vip-deck, de veiligheidstrappen of torensignalisatie." Voor Hype'O Dream is het een voordeel om met spelers dicht in de buurt te werken; omgekeerd kunnen lokale

ondernemers zo laten zien wat ze waard zijn. "Zonder de samenwerking met Hype'O Dream waren wij nooit bij de grote opdrachtgevers in Antwerpen en Brussel geraakt", zegt Vandekerckhove.

Sinds 2019 focust hij trouwens volledig op de stellingbouw voor Creative Stage Solutions, want de opdrachten blijven binnenstromen. "We hebben nu zes medewerkers op de payroll; in de zomer komen daar 20 tot 30 tijdelijke medewerkers bij. We doen zo'n 40 zomerfestivals, met het Rijvers Festival als een van de grootste namen. We nemen ook een deel van de stellingbouwopdrachten van Werchter voor onze rekening. Daarnaast hebben we veel concertopdrachten, en ook televisiemakers komen bij ons aankloppen."

Ostend Beach Festival ten slotte, dat zo'n 22.000 bezoekers aantrekt, heeft een wel heel opvallende lokale culinaire samenwerking. De zaakvoerders van restaurant Storm runnen tijdens het festival een pop-up restaurant op het strand. "Vips kunnen specifiek kiezen voor een formule met een etentje bij Storm", zegt organisator Kevin Beirens. "Een unieke beleving om op het strand en met zicht op het

hoofdpodium te kunnen genieten van een restaurantbezoek. Er is plaats voor zo'n 50 gasten, die in verschillende shifts kunnen aanschuiven."

Restaurant Storm is uiteraard niet de enige lokale partner. "Ook wij zien de samenwerkingen met lokale partners als een manier om elkaar te steunen en te versterken", zegt Beirens. "We kijken daarbij in eerste instantie naar partners uit Oostende. Dat is geen kwestie van elkaar 'een plezier doen'; het gaat om een win-win. Wij hebben de andere ondernemers evenveel nodig als zij ons. Festivals draaien steeds meer

om beleving. Een festivalganger zakt geen twee dagen naar ons festival af alleen maar voor de dj's. Wij zorgen er samen met de lokale partners voor dat bezoekers iets origineels kunnen eten, eventueel een tattoo kunnen laten zetten of zich laten grimeren."

Festivals zijn, kortom, veel meer dan louter muziek en entertainment. Ze brengen economische kansen, versterken de band tussen organisatoren en ondernemers en zorgen ervoor dat ook kleine spelers kunnen meegenieten van het succes.

"Zonder de samenwerking met Hype'O Dream waren wij nooit bij grote opdrachtgevers in Antwerpen en Brussel geraakt."

Thomas Vandekerckhove,
Creative Stage Solutions

Stellingbouwer Creative Stage Solutions uit Beveren-Leie werd mee groot dankzij het festival Hype'O Dream in Waregem. © Creative Stage Solutions

Erik van Winkel en Arne Depuydt, ZYGO

“We willen met robotica een verschil maken in de samenleving”

Christina Van Geel, Stem & Pen

Arne Depuydt wilde als kind graag uitvinder worden. Erik van Winkel was al vroeg gefascineerd door kleine auto's op afstandsbediening. Met hun start-up ZYGO maken ze nu hun jongensdroom waar: ze ontwikkelen op maat gemaakte autonome humanoïde en andere multifunctionele robotoplossingen. Met hun innovatieve ontwerpen willen ze toegevoegde waarde creëren voor hun klanten en voor de samenleving: de productiviteit van bedrijven verbeteren en al te zware, saaie en gevaarlijke werklust verlichten voor de mens. Dit zijn ondernemers met een visie.

Arne Depuydt: Ondernemen zit letterlijk in mijn DNA. Mijn grootouders hadden een chocolaterie en mijn ouders hebben een boekhoudkantoor. Het is mij met de paplepel ingegeven: dat de balans moet kloppen, de Excelletjes in orde moeten zijn, en ja, dat het geestig is, ondernemen, commerce doen. De ups en downs horen erbij. Een tegenslag is zelfs een extra stimulans om vooruit te gaan. Bij ZYGO weten we heel goed waar we naartoe willen. Maar een vlak en voorspelbaar traject haalt niet het beste uit een onderneming. We groeien net in de wendingen, de uitdagingen en het onbekende. De bestemming staat vast, maar de weg ernaartoe mag gerust dynamisch en spannend zijn.

Mijn vader zei altijd: “De deal is pas rond als het geld op je rekening staat.” (lacht) Een waardevolle les die ik van hem geleerd heb. Dat is de West-Vlaamse nuchterheid die spreekt. En ook: als het eens minder gaat, niet zitten trunten in een hoekje maar voortdoen. Door te klagen en te zagen is geen enkele ondernemer groot geworden.

Erik van Winkel: Ik heb een beetje een ander parcours afgelegd. Van opleiding ben ik ingenieur met een bedrijfskundige master. Beide aspecten

boeien mij: zowel de technologie als de zakelijke kant. Ik ben mijn carrière begonnen bij grote, internationale bedrijven. Daar was ik altijd diegene die buiten de lijntjes kleurde. Business as usual, dat interesseerde mij niet. Ik was vooral gefascineerd door de projecten waarvan mensen zeiden: dat gaat nooit lukken, da's veel te lastig. Toen bijna niemand geloofde dat we het gevestigde betaalsysteem in Nederland konden veranderen naar Maestro, hebben we dat toch gedaan. Weliswaar met enige moeite, maar het is gelukt. In die grotere bedrijven heb ik me altijd in een afdeling gepositioneerd waar we dingen in beweging konden brengen.

Na een poosje begon het technologisch toch weer te kriebelen en ben ik aan de slag gegaan bij VIVES Hogeschool als researcher in Smart Technologies. Daar heb ik Arne ontmoet. We waren er allebei van overtuigd dat robotica een weinig ontgonnen terrein was met veel

“Een ondernemer is ook altijd een beetje een uitvinder.”

Arne Depuydt

toekomst en een grote maatschappelijke meerwaarde. We hebben de sprong gewaagd en ZYGO opgericht.

Fascinatie met technologie

Arne: Als kind wilde ik al uitvinder worden. Toen ik vijftien was, had ik mijn eigen kleine Netlog gemaakt, een Vlaams alternatief voor Facebook, om binnen de klasgroep huiswerk te delen. Op die manier kon ik ook mooi het huiswerk van anderen overschrijven. (lacht) Ik heb nooit iets zomaar gemaakt; er was altijd een doel, een praktische toepassing. Met ZYGO willen we nu autonome generatieve robots op de markt brengen. Ik heb van uitvinden echt mijn beroep gemaakt. Uiteindelijk is een ondernemer ook altijd een beetje een uitvinder.

Erik: Als kind was ik gefascineerd door technologie en nieuwigheden. Ik had bijvoorbeeld een grote interesse in kleine autootjes op afstandsbediening en hoe die werkten. Mijn eindwerk aan de universiteit ging over een semiautonome robotarm, zowat 30 jaar geleden. Vandaag ontwerpen we robots op afstandsbediening en robots die autonoom werken. Die passie is er dus nog altijd.

We willen met onze robotica een verschil maken in de samenleving. We zijn vertrokken vanuit een concreet probleem: het tekort aan werkkrachten en de sterk gedaalde productiviteitsgroei. Het traditionele antwoord daarop is om langdurig zieken sneller weer te activeren of mensen langer aan het werk te houden. Maar daarmee los je het probleem fundamenteel niet op, met de vergrijzing en de hoge tewerkstellingsgraad in Vlaanderen. We komen van vijf werkende mensen per gepensioneerde. We zitten nu aan minder dan drie en we gaan naar anderhalf tegen het einde van deze eeuw. Humanoïde robots die lastige en moeilijke taken van de mens overnemen, zijn volgens ons een belangrijk deel van de oplossing. We zien ook dat er wereldwijd fors in geïnvesteerd wordt. Dat sterkt ons in onze overtuiging dat we op de goeie weg zitten.

Leefbaar werk

Erik: Een logische bezorgdheid die we hier en daar voelen is: gaan die robots ons werk niet afpakken? Of erger nog: gaan we mensen niet overbodig maken met al die AI? Die bezorgdheid nemen we mee in ons verhaal. We weten dat er structureel een tekort is aan werkkrachten. Tegen 2040 hebben we in Europa elk jaar netto twee miljoen mensen minder op de arbeidsmarkt. Dat is een reëel probleem. Door onze robotica gaan er geen nettojobs verloren. We zien het als een verschuiving: We moeten mensen zetten op de jobs waar mensen goed in zijn. Robots zijn voor de jobs waarvoor je nauwelijks werkkrachten vindt, óf die gevaarlijk of lastig zijn. Het resultaat: meer leefbaar werk dat mensen langer kunnen uitoefenen op een aangename manier.

Arne: Verandering is altijd een beetje beangstigend. Mensen waren ook eerst tegen de auto, het vliegtuig en de gsm.

Maar zodra we weten hoe we ermee moeten werken en de meerwaarde ervan beseffen, verdwijnt die angst. Je kan de huidige evolutie ook niet vergelijken met bijvoorbeeld de automatisering van honderd jaar geleden. Die ging vooral om kostenbesparing: een manier om de productie op te drijven en goedkoper te maken. Als gevolg daarvan gingen veel jobs verloren in een markt waar al veel werkloosheid was. Onze ontwerpen zijn een antwoord op de zware en onevenredige werklust. Ze bieden een kans om op te schalen zonder jobverlies.

We voelen die schrik en weerstand nauwelijks of niet bij mensen die geconfronteerd worden met de problematiek: mensen die lastig en gevaarlijk werk uitvoeren, die veel te lange uren draaien en van wie de levenskwaliteit onder hun werk lijdt. Mijn buurman bijvoorbeeld is nog geen 45 en hij kan zijn schoenen niet meer strikken. Zijn rug is kapot door het zware fysieke werk dat hij gedaan heeft.

Erik van Winkel: “We moeten mensen zetten op de jobs waar mensen goed in zijn. Robots zijn voor de jobs waarvoor je nauwelijks werkkrachten vindt, óf die gevaarlijk of lastig zijn.” © Filip Lanszweert

Zulke mensen zeggen: "laat die robots maar komen, ze zullen mijn werk een pak aangenameer maken".

Arne: We krijgen wel eens de vraag: waarom focussen jullie op humanoïde en viervoetige robots? Simpel: onze wereld is ontworpen door en voor gewervelden. Alles rondom ons – van deurklinken tot borstels en draaikranen – is gemaakt om bediend te worden door handen, armen en benen. In plaats van de hele omgeving aan te passen aan robots, zorgen wij ervoor dat de robots zich kunnen aanpassen. Dat is praktisch én efficiënt: je benut wat er al is, zonder alles opnieuw te moeten ontwerpen.

Erik: Als je dus de lastige jobs die nu door mensen gedaan worden door robots wil laten doen zonder de rest van de omgeving aan te passen, dan kan die robot best zo goed mogelijk op de mens gelijken.

“Robotica kan een mooie toekomst bieden voor heel veel mensen.”

Erik van Winkel

Arne: Het klinkt als een jongensdroom die uitkomt, en dat is het ook wel. Maar ons hoofddoel blijft toch om mensen perspectief te bieden. Uit onderzoek blijkt dat de werknemers met het meeste overgewicht en de hoogste bloeddruk ook de fysiek lastigste jobs doen. Daar kunnen robots een verschil maken. Wat we ontwerpen, is maatschappelijk relevant en lost een bedrijfsproblematiek op. We doen dit niet omwille van de technische snufjes.

Business en technologie

Erik: Arne en ik zijn heel complementair. We hebben een ander parcours afgelegd en we bekijken wat we doen elk vanuit ons eigen perspectief. Ik kom vanuit de

businesshoek, met een sterke interesse en achtergrond in technologie. Arne is echt een technische krak, maar heeft ook een sterk ontwikkeld financieel, maatschappelijk en zakelijk gevoel. We hebben dus allebei affiniteit met beide kanten van het verhaal en vullen elkaar aan vanuit onze eigen expertise. Dat werkt perfect.

Arne: Technologie is niets zonder business en omgekeerd. De twee hebben elkaar nodig. Dat is heel belangrijk voor bedrijven die in onze sector willen slagen. Zo maak je van een plus een drie. Of zelfs meer dan drie. (lacht)

Erik: Ik denk dat onze persoonlijke waarden helemaal matchen met wat we doen. Ik hecht bijvoorbeeld veel belang aan het gevoel dat we een duidelijke meerwaarde leveren aan onze klanten en aan de samenleving. Dat we iets extra's toevoegen, in plaats van simpelweg de koek te herverdelen.

Arne: Wat ik doe, moet passen in de maatschappelijke noden van vandaag. Zodat je klanten zeggen: dat heeft mij geholpen. Dat is belangrijk. Mensen en robots die elkaar een high five geven, die samenwerken en elkaar versterken, op een respectvolle manier. Daar doe ik het voor.

(West-)Vlaanderen op de roboticakaart zetten

Erik: Het zou mooi zijn als we Vlaanderen op de kaart kunnen zetten als ontwikkelaar van hoogtechnologische en toekomstgerichte toepassingen. Dat wil ook zeggen dat er vanuit onderwijs en opleiding een impuls moet worden gegeven, opdat voldoende mensen voor deze richting zouden kiezen.

Arne: Is het onderwijs nu al voldoende mee? Goh, het gaat over heel recente technologie. Het vraagt wel wat tijd om een kweekvijver van competente mensen aan te leggen. Maar het moet

geen tien jaar meer duren. Daarom zijn we met ZYGO upfront aanwezig. We leiden de mensen op binnen ons bedrijf. Het zou natuurlijk een enorme meerwaarde zijn mocht er een basisopleiding robotica bestaan. Maar het gaat allemaal zodanig snel dat het voor onderwijsinstellingen interessanter is om samen te werken met bedrijven die dagelijks met de materie bezig zijn.

Erik: Levenslang leren wordt almaar belangrijker. Gelukkig wordt daar intussen sterk op ingezet. Het curriculum van onderwijsinstellingen kan je niet voortdurend aanpassen. Dus moet je inzetten op gerichte, aanvullende opleidingen, en op wisselwerking met bedrijven via stageplaatsen en bachelorproeven. We voelen uit de gesprekken met bijvoorbeeld VIVES dat ze daarvoor interesse hebben. Robotica heeft trouwens raakpunten met uiteenlopende technologische opleidingen, en kan daardoor een mooie toekomst bieden voor heel veel mensen.

Arne: En de vraag is groot. Je kan veel met robotica oplossen. De markt is er ook klaar voor. Als we met bedrijven spreken is de eerste vraag: wanneer kan je leveren?

Erik: Er is een mooie kans weggelegd voor Europa, voor Vlaanderen en in het bijzonder voor West-Vlaanderen om hierin een voorloper te zijn. Het kan de regio economisch een boost geven. West-Vlaanderen bulkt van het talent. We hebben zeer goeie opleidingen en onderwijsinstellingen. We hebben een gigantische maakindustrie. Er is de wil om te investeren in nieuwe technologie en de durf om te pionieren. We hebben alle troeven in handen. Ik zie geen enkele reden waarom West-Vlaanderen niet het centrum van de generatieve robotica kan worden.

Abonnement

Een abonnement is gratis. Het tijdschrift West-Vlaanderen Werkt verschijnt tweemaal per jaar. Registreren kan via: www.kenniswest.be/westvlaanderenwerkt

Volg ons nu ook op LinkedIn: [!\[\]\(86a3cc8fc7ae66c07276b15b5fdbdfe4_img.jpg\) Provincie West-Vlaanderen](#)

Overzicht

De meest actuele artikels en dossiers en het archief van de edities van West-Vlaanderen Werkt vindt u op: www.westvlaanderenwerkt.be

ISSN 1374-6235

We zijn lid van We Media.

Persoonsgegevens worden verwerkt volgens de bepalingen van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) van 24 mei 2016. Meer info: zie www.west-vlaanderen.be/privacy.

West-Vlaanderen Werkt wordt u gratis toegestuurd. Indien uw gegevens onjuist zijn of indien u het tijdschrift niet meer wenst te ontvangen, dan kunt u zich altijd uitschrijven via www.kenniswest.be/mijn-abonnementen. Uw persoonlijke gegevens worden niet aan derden overgemaakt.

COLOFON

De artikelen in West-Vlaanderen Werkt zijn niet noodzakelijk de weergave van standpunten van de redactie of van het Provinciebestuur. Bij naamvermelding verschijnt de bijdrage onder de verantwoordelijkheid van de auteur.

Reproductie van of verwijzing naar een van deze artikelen mag uitsluitend met correcte vermelding van de auteur en bron en mits de redactie een kopie krijgt.

Expertenpool

Sofie Barremaecker (Syntra West), Larissa Deblauwe (VIVES), Ilse Defruyt (POM West-Vlaanderen), Charlotte Destoop (TUA West), Julie Labaere (Howest), Inge Priem (Provincie West-Vlaanderen), Lode Vanden Bussche (Provincie West-Vlaanderen), Brecht Vanruymbeke (POM West-Vlaanderen), Jeroen Vanthournout (Leiedal), Peter Verheecke (Provincie West-Vlaanderen), Julie Verhooghe (Kabinet gedeputeerde Jean de Bethune), Nikita Vindevogel (Howest).

Coördinatie en hoofdredactie

Arno De Wispelaere, KennisWest
Koning Leopold III-laan 41
8200 Brugge (Sint-Andries)
T. 050 40 71 30
E-mail: arno.dewispelaere@west-vlaanderen.be
www.kenniswest.be/westvlaanderenwerkt

Medewerkers

Journalisten: Joyce Mesdag, Tanja Termote, Bart Vancauwenberghe, Christina Van Geel, Dirk Van Thuyne
Fotografen: Behangmotief, Caroline Dupont, Dieter Meyns, Filip Lanzweert, Foto Jan, Jokko, Jopix, Luc Demiddele, Tuur D'hooge
Lectoren: Sigrid Creytens, Jan Leplae, Conny Van Gheluwe, Miek Van Tricht

Verantwoordelijke uitgever

Stijn Lombaert, Provinciegriffier
Provinciehuis Boeverbos
Koning Leopold III-laan 41
8200 Sint-Andries (Brugge)

Vormgeving & druk: sectie Digitaal Design & Productie, Provincie West-Vlaanderen

Andere fotobronnen van deze editie

Alcatraz Open Air, Cactusfestival, Creative Stage Solutions, Festival Dranouter, Fluvius, Global Estate Group, Groep Ubuntu, Group Daenens, Howest, Hype'O Dream, Kamping Kitsch Club, Leiedal, Moen Feest, WECANDANCE

Cartoons: Lectr
Coverfoto: Cactusfestival, Jokko

West-Vlaanderen Werkt

De polsslag van de West-Vlaamse economie

West-Vlaanderen Werkt focust op de sociaal-economische dynamiek in de provincie. We publiceren zowel vaste rubrieken als dossiers met unieke analyses en journalistiek onderzoek. We bestrijken een breed palet aan onderwerpen en schenken bijzondere aandacht aan interessante nieuwe ontwikkelingen bij ondernemingen en overheid.

Volg op elk moment de meest recente artikels via

www.westvlaanderenwerkt.be

Twee maal per jaar bundelen we alle verschenen stukken in een fysieke editie.

Wil je via mail op de hoogte blijven van nieuwe artikels of West-Vlaanderen Werkt gratis ontvangen in je brievenbus?

Abonneer je in beide gevallen via

www.kenniswest.be/mijn-abonnementen

